

**UNIVERZA V LJUBLJANI
TEOLOŠKA FAKULTETA**

Lea Bedrač

**VZGOJA ZA MIR V KRŠČANSTVU, JUDOVSTVU
IN ISLAMU V SLOVENSKEM OKOLJU**

DIPLOMSKO DELO

Ljubljana, 2016

UNIVERZA V LJUBLJANI
TEOLOŠKA FAKULTETA
UNIVERZITETNI DVOPREDMETNI ŠTUDIJSKI PROGRAM TEOLOGIJA

Lea Bedrač

**VZGOJA ZA MIR V KRŠČANSTVU, JUDOVSTVU
IN ISLAMU V SLOVENSKEM OKOLJU**

DIPLOMSKO DELO

Mentor: prof. dr. Stanko Gerjolj

Ljubljana, 2016

ZAHVALA

*»Gospod, naredi me za orodje svojega miru,
da bom tja, kjer je sovraštvo, prinašal ljubezen;*

kjer vlada krivica, duha odpuščanja;

kjer vlada nesloga, slogo;

kjer vladajo zmote, resnico;

kjer je dvom, zaupanje;

kjer je obup, upanje;

kjer je tema, svetlobo;

kjer je žalost, veselje.

*Gospod, naj si manj prizadevam,
da bi bil potolažen, kot da tolažim;
da bi me razumeli, kot da razumem;
da bi me ljubili, kot da ljubim.*

*Kajti, ko dajemo, prejemo;
ko odpuščamo, nam je odpuščeno;
in ko umiramo, dosežemo prerojenje;
s smrtjo se rodimo za večno življenje
v Kristusu, našem Gospodu. Amen.«*

Francišek Asiški

Zahvaljujem se mentorju, prof. dr. Stanku Gerjolju, za pomoč pri usmerjanju pisanja
mojega diplomskega dela, za čas in spodbudne besede, ki so mi pomagale pri motivaciji

za delo

ter

vsem, ki so me spremljali na tej poti ...

SEZNAM UPORABLJENIH KRATIC IN OKRAJŠAV

J – judovska družina

K – krščanska (rimokatoliška) družina

M – muslimanska družina

SSKJ – Slovar slovenskega knjižnega jezika

KAZALO

UVOD	1
1. ISLAM	3
1.1 Islam in Mohamed	3
1.2 Zgradba islama	4
1.2.1 Koran	4
1.2.2 Pet stebrov islama	5
1.2.3 Šarija	7
1.3 Bog	7
1.4 Šest meja, ki se jih ne sme prestopiti (hudud)	7
1.5 Delitev islama	8
1.5.1 Suniti	9
1.5.2 Šiiti	9
1.5.3 Sufizem	9
1.6 Družina v islamu	9
1.7 Vzgoja v islamu	10
1.8 Islamska skupnost v Sloveniji in vzgoja za mir	11
2. JUDOVSTVO	12
2.1 Definicija judovstva	12
2.2 Kratka zgodovina judovskega ljudstva	12
2.3 Temeljna knjiga judovstva	14
2.3.1 Zapisana Tora	14
2.3.2 Ustna Tora	15
2.3.3 Preučevanje Tore	15
2.4 Judovski prazniki in obredi	16
3. KRŠČANSTVO	18
3.1 Pravoslavna cerkev	19
3.2 Protestantska cerkev	20
3.3 Rimokatoliška cerkev	21
3.4 Jezus Kristus	21

3.5 Krščanstvo in judovstvo.....	24
3.6 Sveto pismo.....	25
4. VZGOJA.....	27
5. MIR.....	29
6. EMPIRIČNI DEL.....	32
6.1 Namen.....	32
6.2 Raziskovalna vprašanja za intervju.....	32
6.3 Raziskovalne hipoteze.....	33
6.4 Metodologija.....	33
6.4.1 Raziskovalne metode.....	33
6.4.2 Raziskovalni vzorec.....	34
6.4.3 Postopki zbiranja podatkov.....	34
6.4.4 Postopki obdelave podatkov.....	34
6.4.5 Rezultati in interpretacija.....	35
SKLEP.....	39
POVZETEK.....	42
ZUSAMMENFASSUNG.....	43
REFERENCE.....	45
PRILOGE.....	i
Priloga 1: Intervju z muslimansko družino – M.....	i
Priloga 2: Intervju s krščansko (rimokatoliško) družino – K.....	iii
Priloga 3: Intervju z judovsko družino – J.....	vi

UVOD

SSKJ (2008) razlaga besedo vzgoja kot »duhovno in značajsko oblikovanje, zlasti otroka«, besedo mir pa kot »stanje brez vojne, spopadov« in »stanje brez preprirov, sporov med ljudmi«.

Häring (2001, 373) poudarja, da je temelj vzgoje za mir trdno prepričanje, da je človek ustvarjen za mir in da je mir mogoč, če ljudje v sebi odkrijejo moč razumnosti in miru ter če zaupajo tudi bližnjemu, da v globini srca v bistvu išče mir. Mir je mogoče doseči samo z vzgojo in prizadevanjem, da bi oblikovali miroljubne in za mir sposobne ter pripravljene ljudi.

Benedikt XVI. v Poslanici ob svetovnem dnevu miru 1. januarja 2012 poudarja, da se mir za vse ljudi rodi iz pravičnosti vsakega posameznika in da se nihče ne sme izmikati dolžnemu zavzemanju za pospeševanje miru glede na svoje zmožnosti in odgovornosti (Cerkveni dokument 18, 2011).

Sodobna družba veliko govori o nasilju in miru ter vplivu religije na eno in drugo. Nasilje nastopi, kadar je v srcih ljudi odsotnost ljubezni in miru. Zato je vzgoja za mir nujno potrebna, in to ne samo pri otrocih, temveč tudi pri odraslih. Na to imajo religije še kako velik vpliv, saj človeka usmerjajo in ga vodijo skozi življenje.

Janez Pavel II. v Poslanici ob svetovnem dnevu miru 1. januarja 2002 poziva vse voditelje svetovnih religij, naj ljudi spodbujajo za mir. Zapiše, da »noben odgovoren predstavnik religij ne more biti prizanesljiv do terorizma ali ga celo oznanjati. Kdor se razglasa za terorista v imenu Boga in izvaja nasilje nad človekom v imenu Boga, zlorablja in onečašča religijo« (Globokar, Fajdiga in Šverc 2003: 136).

Tri največje monoteistične religije, to so krščanstvo, judovstvo in islam, močno vplivajo na vzgojo in oblikovanje svojih pripadnikov, vzgoja pa se začne najprej v družini.

Za temo diplomskega dela smo se odločili zaradi vedno bolj pereče tematike nasilja in miru ter vpliva religije na eno ali drugo. V diplomskem delu najprej opišemo omenjene tri največje monoteistične religije in se dotaknemo značilnosti teh religij. V drugem delu diplomskega dela predstavimo intervjuje posameznikov oz. pripadnikov posameznih religij in te intervjuje primerjamo ter analiziramo.

Verujočim se zdi samoumevna resnica, da mora biti psihološka metoda za doseg lastnega miru in za sposobnost, da izzarevamo mir in ga posredujemo, vsajena v duhovno spremembo in stalno pripravljenost na spreobrnjenje (Häring 2001, 375).

Vzgoja za mir neguje predvsem značajske posebnosti potrpežljivosti in stanovitnosti oz. vztrajnosti (Häring 2001, 376), le-te pa dobimo od vzgojiteljev, učiteljev in največ od staršev. Religija ima pri tem vpliv na ene in druge, saj pravovernega človeka usmerja in vodi.

Tisti, ki se hočejo posvetiti poslanstvu miru v nemirnem, nemiroljubnem in z medsebojnim nezaupanjem napolnjenem svetu, da bi njihovo lastno obnašanje razodevalo mir, morajo storiti vse in imeti pogum, da v vsem tem vidijo skromen začetek in hkrati gojijo upanje ter budijo tudi druge, da kljub vsemu obstaja pot k bolj mirnemu in boljšemu svetu (prav tam).

1. ISLAM

1.1 Islam in Mohamed

Beseda islam izvira iz glagola *aslama* in pomeni podložnost oz. popolno predanost bogu (Šterbenc 2005, 921). Gre za najmlajšo svetovno religijo, ki jo je v 7. stoletju na Arabskem polotoku ustanovil in ji dal ime prerok Mohamed. Islam se naslanja na monoteistično tradicijo svetopisemskega očaka Abrahama, zato ga skupaj z judovstvom in krščanstvom uvrščamo med abrahamske religije. Pripadniki oz. verniki islama se imenujejo muslimani.

Mohamed se je rodil okoli leta 570 po Kristusu. Kmalu je izgubil starša, zato ga je za nekaj časa k sebi vzel njegov stari oče, kasneje pa je odraščal pri stricu Abu Talibu, pri katerem se je izučil za trgovca in z njim potoval. Kasneje ga je zaposlila vdova Hadidža, ki jo je pri 25 letih poročil, čeprav je bila 15 let starejša od njega. Rodila mu je štiri hčerke, dečka sta umrla. Bil je nadpovprečno inteligen ten in uravnovešen, preudaren in realist, obenem pa tudi čustveno zagnan in strasten, bojevit ter hiter (Ocvirk 2006a, 57).

Mohamedovi pogledi in razmišljanja so naleteli na posmeh ter zaničevanje med vodilnimi sloji, zato je bil kritičen do prevladujoče ideologije in mnogoboštva. Napadal je materializem. Ideje je prevzemal od judov in kristjanov, ki so poudarjali edinost in univerzalnost Boga, očeta vseh. Začel se je umikati v samoto, kjer se je postil in premišljeval. Okrog leta 610 je doživel videnje. Videl je nadangela Gabrijela, ki mu je prenesel Božje besede (prav tam, 58). Mohamed se je sčasoma navadil na prikazovanja in sporočila, ki jih je potem narekoval pisarjem. Razodetje, ki se je začelo blizu mesta Meka, se je nato nadaljevalo naslednjih triindvajset let, vse do konca njegovega življenja.

1.2 Zgradba islama

Če si pomagamo s podobo, lahko rečemo, da je islam podoben hiši. Koran je temelj zgradbe. Pokonci jo drži pet opor ali stebrov (arkan), za streho pa ima šarijo (Ocvirk 2006a, 70).

1.2.1 Koran

Koran je temelj islama. Je zapisana zbirka razodetja preroku Mohamedu, ki ga je podal angel Gabrijel, zapisali pa so ga drugi. Sestavljen je iz 114 sur (poglavij). Razen prve so vse druge razvrščene od najdaljše do najkrajše. Vsaka sura ima zapisan najprej naslov in nato enak predgovor: »V imenu Boga, Milostnega, Usmiljenega!« (Koran, 2005).

Beseda *koran* dobesedno pomeni recitacija, recital. Koran je zgolj in samo Alahova beseda, brez človeških primesi. Zato je Koran kot Božja beseda in razodetje samo v arabščini. Prevodi v ostale jezike so za muslimane interpretacije, saj prevod ni več Božja beseda. Preden so Koran zapisali v knjižni obliki, je bil sprva slušno razodetje. Prerok Mohamed, kot ga imenujejo muslimani, je najprej slišal Božjo besedo in jo nato izrekel svojim spremljevalcem, ki so si zapomnili verze in jih zapisali na pergamente, kamelje kože in kosti (Nasr 2007, 52). Koran so dokončno sestavili za časa tretjega Mohamedovega naslednika Usmana (644–656) in razvrstili stihe po teoloških kriterijih, ne pa po času njihovega nastanka (Ocvirk 2006a, 8), kljub temu pa je mogoče ugotoviti, v katero obdobje Mohamedovega življenja spadajo kakšni odlomki.

Duša muslimana je v nekem smislu pretkana z verzi in izrazi, ki izhajajo iz Korana. Molitve, ki zaokrožajo celotno življenje muslimana, islamski zakonik in tudi vse veje znanja, ki jih lahko legitimno imenujejo za islamske, imajo svoje korenine v Koranu, ki je stoletja služil kot izvir in vodilo celotne islamske tradicije (prav tam).

Sunna

Sunna je izročilo, ki uravnava islamsko verovanje in delovanje. Nastala je v prvih stoletjih islama. Del sunne so tudi hadisi ali pregovori (Ocvirk 2006a, 71).

Hadis

Hadis je rek oz. pregovor. Ločimo prerokove reke in tiste svete reke, ki so prišli preko preroka od Boga (prav tam).

Koran je božja beseda in se o njem ne razpravlja. Hadis prihaja od Boga po preroku Mohamedu, zato se o njem lahko razpravlja (prav tam).

1.2.2 Pet stebrov islama

Način življenja muslimana je religijsko vprašanje, izvajanje dolžnosti, ki jih predpisuje zakonodaja (šarija), pa preizkušnja muslimanove vere. Musliman mora v zvezi s samo vero opravljati pet stebrov, skupna dolžnost pa je širjenje religije (džihad). Vsak musliman je dolžan opravljati naslednje dolžnosti, na katerih temelji njegovo življenje: izpoved vere, molitev, post, miloščina in romanje v Meko (Ocvirk 2006a, 72).

Izpoved vere – šahada

Šahada je osrednji steber islama. Pri šahadi je pomembna vsebina, ki govori o tem, da ni drugega Boga, razen Alaha, Mohamed pa je Božji poslanec. Vendar sama vsebina še ni šahada. Šahada postane, ko vernik to izgovori, izreče. Šahada jasno poudari, da je Mohamed prerok in Božje orodje (prav tam).

Molitev – salat

V islamu je molitev občestvena in hkrati individualna dejavnost. Moli se petkrat dnevno, in sicer ob zori, opoldne, sredi popoldneva, ob sončnem zahodu in zvečer. Verniki se k

liturgičnim opravilom zbirajo v mošeji, kamor jih vabi mujezinov¹ klic. Molitev pomeni tudi disciplino. Fizična aktivnost muslimana usposablja, da jemlje svojo vero resno. Vseskozi ga spominja, da vera ni le stanje, marveč dejavnost (Ocvirk 2006a, 73). Muslimani razlikujejo med obveznimi (salat) in prostovoljnimi (dua) molitvami.

Dajanje miloščine – zekat

Na zunaj je zekat dolžnost deliti svoje premoženje s potrebnimi, v svojem jedru pa nosi nekaj božanske ustvarjalnosti, ki se uresničuje v verski skupnosti. Drugi vidik verske razsežnosti miloščine odkriva že beseda *zekat* sama, saj pomeni očiščenje. V ozadju je misel, da je bogastvo nekaj slabega oz. nekaj, kar te oddaljuje od Boga. S tem, ko musliman plačuje zekat, se mu denar, ki še ostane, očisti. Tako lahko opravlja salat brez skrbi. Z nastankom državne organizacije se je zekat vključil v državni sistem. Običajno znaša 2,5 % dohodkov. Mnogi muslimani si od zakata obetajo povračilo na »dan sodbe« (Ocvirk 2006a, 74).

Post – saum

Deveti mesec islamskega leta se imenuje ramadan. Post v mesecu ramadanu je četrti steber islamskega verskega življenja. Gre za popolno odpoved hrani, pijači, tobaku in spolnim odnosom od zgodnjega jutra do sončnega zahoda, in to cel mesec ramadana. Post velja za vse od 15. leta starosti naprej z izjemo bolnih in ostarelih. Posebna izjema velja tudi za popotnike, vendar morajo ti post prenesti na čas, ko ga bo mogoče opraviti. Muslimani poznajo tudi prostovoljni post, ki ga lahko opravljajo kadar koli, razen na praznik žrtvovanja (prav tam).

Romanje v Meko – hadž

Za tiste muslimane, ki si to lahko privoščijo, velja dolžnost romanja v Meko. Meka je najsvetejši islamski kraj. Je točka, proti kateri se pri molitvi ozirajo muslimani vseh dežel

¹ Mujezin (tudi mujazin) je hadži oz. njegov pomočnik, ki iz mošejskega minareta kličeta muslimanske vernike k molitvi oz. k salatu (»Mujezin« b. l.).

sveta, oz. kraj, ki povezuje. Romarji se zberejo v Meki oblečeni v romarska oblačila iz belega blaga, ki označujejo obredno čistost (Ocvirk 2006a, 75).

1.2.3 Šarija

Šarija je islamska zakonodaja. Islamski pravniki so jo izpeljali iz treh virov, in sicer iz Korana, Mohamedovih dejanj (suna) in njegovih rekov (hadis). Čeprav je šarija v prvi vrsti zakonodaja, je vendarle ne moremo primerjati z ustaljenimi evropskimi zakonodajami. Šarija je artikulacija Božjega zakona in jo zato lahko primerjamo kvečjemu z judovsko postavo (Toro) (Ocvirk 2006a, 77).

1.3 Bog

Najvišja realnost oz. Alah, ki je arabska beseda za Boga, je hkrati Bog, Oseba in nadosebna Stvarnost ali Božanstvo (Nasr 2007, 69). Za muslimane Alah ni zgolj Čisto bitje, temveč je onstran bivanja, o katerem ni mogoče ničesar reči, ne da bi omejili Njegovo neskončno in popolno bistvo, ki je onstran omejitev (prav tam). Nasr (2007) v svoji knjigi o islamu pravi, da je Alah Popoln, Neomejen, Eden, popolnoma transcendenten in onstran vseh omejitev ter meja, onstran vseh konceptov in idej, vendar hkrati tudi prisoten, saj je po Koranu »Prvi in Zadnji, Zunanji in Notranji in pozna v neskončnost vse stvari, saj je izvor in alfa vseh stvari«. Alah je onstran vseh kategorij in definicij. V Koranu najdemo različna imena za boga Alaha in vsak musliman bi jih naj poznal ter klical.

1.4 Šest meja, ki se jih ne sme prestopiti (hudud)

V islamu velja šest meja, ki se jih ne sme prestopiti (hudud). To so:

- 1. prešuštvo:** 24. sura v Koranu opisuje, kako ravnati v primeru prešuštva. Prešuštnike je treba strogo kaznovati. V Koranu prevladuje izjemna strogost: *»Prebičajte prešuštnico in prešuštnika! Vsak od njiju naj prejme sto udarcev z bičem. Naj vas pri izvrševanju Božjih predpisov ne navdaja nikakršno sočutje do*

njiju, če verjamete v Gospoda in v oni svet! Izvršitvi kazni naj prisostvuje skupina vernikov!« (24, 2) (Koran 2005, 65);

- 2. lažna obtožba prešuštva:** *»Tisti, ki okrivijo poštene žene, pa tega ne dokažejo s štirimi pričami, naj prejmejo osemdeset udarcev z bičem! Nikdar več jim ne dovolite pričati ...« (24, 4) (Koran 2005, 265);*
- 3. pitje alkohola:** kaznuje se z osemdesetimi udarci z bičem. Opit človek zasluži kazen, namenjeno lažnivcu. Kdor pije, je pijan in v pijanosti govori karkoli in nazadnje laže. Gre za izpeljavo po analogiji iz (24, 2) (Ocvirk 2006, 82);
- 4. kraja:** *»Tatu in tatici odsekajte roke. To naj jima bo kazen za storjeno delo in Božji opomin. Bog je mogočen in moder!« (5, 38) (Koran 2005, 83);*
- 5. izvajanje nasilja:** nasilje se po Koranu kaznuje z nasiljem. Kaznuje se nasilje kot dejanje proti Bogu ali pa nasilje, ki povzroča nered na zemlji. Gre za mešanico vseh do zdaj navedenih kazni. *»Tiste, ki se vojskujejo proti Gospodu in njegovemu poslancu in ki delajo nered po zemlji, kaznujte tako: bodisi jih ubijte ali križajte bodisi jim odsekajte eno roko in nasprotno nogo ali pa jih izženite iz dežele! S tem bodo ponižani na tem svetu, na onem pa jih čaka hudo trpljenje.« (5, 33) (Koran 2005, 83);*
- 6. namerni umor:** kazen za umor je smrt, razen če sorodniki umorjenega morilcu odpustijo. Če tak ponovno mori, ga čaka huda kazen. *»O, verniki! Predpisano vam je povračilo za umorjene: svobodni za svobodnega, suženj za sužnja in ženska za žensko. Če pa sorodniki umorjenega morilcu odpustijo, naj bodo z njim velikodušni, on pa naj pošteno jim povrne. To je milostni odpustek vašega Gospoda. Hudo trpljenje ga čaka, kdor je še nasilen po vsem tem.« (2, 178) (Koran 2005, 28).*

1.5 Delitev islama

Kmalu po Mohamedovi smrti so se v islamu pojavili razkoli, razne smeri in šole. Zasnovale so se že v prvih desetletjih, poglobile v 7. in 8. stoletju in trajajo še danes. Razlogi so posvetne narave. Zaznamujejo jih politična tekmovalnost in kulturne razlike med muslimani, ki so posledica hitrega širjenja islama čez različne kulture. Glavni razlog razkola so nesoglasja glede Mohamedovega nasledstva (Ocvirk 2006a, 94–98).

V grobem se je islam razdelil na dve skupini, in sicer na šiite in sunite. Zraven teh dveh skupin in smeri se je pojavil tudi t. i. sufizem (Šterbenc 2005, 262–266).

1.5.1 Suniti

So pripadniki smeri sunizma. Danes predstavljajo več kot 80 % muslimanov po vsem svetu. Po njihovem mnenju Mohamed ni določil naslednika, zato so ga izvolili starešine. Prvi Mohamedov naslednik je bil Abu Bakhr, ki je bil Mohamedov sodelavec in oče Mohamedove tretje žene ter je, tako kot Mohamed, združeval politično in versko oblast. Njihova osnova so hadisi in Koran (prav tam).

1.5.2 Šiiti

Za Mohamedovega naslednika štejejo Alija, ki je bil Mohamedov bratranec in zet. Šiiti verjamejo, da je Mohamed tik pred smrtjo Alija uvedel v najgloblje skrivnosti islama, on pa naj bi znanje prenesel na svoja sinova Hasana in Huseina. Vse nasledstvo je odvisno od sorodstvene povezanosti z Mohamedom. Po tem, ko so Huseina ubili, so se šiiti za vedno obrnili proč od sunitov in tudi proti njim, suniti pa so jim gospodovali s trdo roko. Konflikti med šiiti in suniti so izjemno močni in prisotni tudi danes (prav tam).

1.5.3 Sufizem

Sufizem je obrobno, mistično gibanje, ki je marsikje preganjano. Pojavlja se v šiitskih in sunitskih okoljih. Povzema nekatere krščanske poudarke in ima ljubezenski odnos med Bogom in človekom za cilj življenja. Ta skupina skuša obnoviti prvotni, notranji islam. Gojijo skromnost in askezo (Ocvirk 2006a, 99).

1.6 Družina v islamu

Približno tretjina predpisov v Koranu se nanaša na družino. Nasr (2007, 103–104) poudarja, da je pomen družine pri muslimanih tako velik, da je družina ostala praktično

nedotaknjena, celo ob času večjih prelomnic, ki so v zadnjih dveh stoletjih zaznamovale večji del islamskega sveta in vplivale na druge velike socialne institucije islama.

Družina je organizirana tako, da deluje kot majhna družba. Sestavlja najosnovnejšo in najpomembnejšo enoto v zgradbi islamske družbe. Muslimanske družine ne sestavljajo le starši in otroci, ampak je sestavljena iz starih staršev, vnukov, stricev in tet, bratrancev in sorodnikov po ženini oz. moževi strani ter njihovih staršev in otrok (Nasr 2007, 104). Oče je kot *imam*² družine in predstavlja versko avtoriteto. Odgovoren je za ekonomsko dobrobit članov družine in za ohranitev religioznih nauk med njimi. Vendar pa je dejanski verski pouk, predvsem v zgodnjih otrokovih letih, odvisen od matere (Nasr 2007, 104). Muslimanske ženske igrajo osrednjo in najpomembnejšo vlogo v družinskem življenju ter tudi pri izobrazbi otrok. Mati je vzgojiteljica o veri. Žena je središče družinskega življenja; je tista, ki povezuje člane družine.

Za muslimana je družina najpomembnejša stvar v življenju. Med družinskimi odnosi (med možem in ženo, starši in otroki ali družinskimi člani nasploh) vladajo verske odredbe. Za muslimane je družina verska enota, ki ščiti svoje člane na veliko načinov (prav tam).

1.7 Vzgoja v islamu

Vzgoja otrok v islamu je življenjska vloga in naloga staršev. Starši so prvi učitelji za otroka, zato so njihove besede in dejanja prvi temelji, ki bodo vplivali na oblikovanje osebnosti, sposobnosti, navad, potreb in otrokovih želja. Dobra in pravilna vzgoja je najboljša dediščina, ki jo starši lahko zapustijo svojim otrokom. Starši so dolžni otrokom priskrbeti pogoje, v katerih se bodo lahko učili in izobraževali skladno s potrebami družbe, v kateri živijo. V to se štejejo vse vrste uporabnega znanja, ki bodo otroku pomagale, da razvije svojo osebnost in značaj. Ko otroci odrastejo in pridejo v obdobje, ko si lahko ustvarijo svoj dom in družino, so jim starši dolžni pri tem pomagati. Ko dobiš enkrat vlogo staršev, jo imaš za vedno, vendar pa je dejanski verski pouk, predvsem v

² Verski poglavar muslimanov, voditelj, vladar (»Imam« b. l.).

zgodnjih otrokovih letih, pogosto odvisen od matere (Nasr 2007, 104). Mati otroka uči o veri v skladu s predpisi in Koranom.

1.8 Islamska skupnost v Sloveniji in vzgoja za mir

Zločini in teroristični napadi, ki se vedno pogosteje pojavljajo v svetu, so nedvomno vplivali na pogled in odnos zahodnega sveta do islama. Predstavniki islamske skupnosti v Sloveniji so ob tem izdali deklaracijo in jo objavili na spletni strani. Deklaracija je usmerjena v miroljubno sobivanje in sožitje vseh državljanov Republike Slovenije. Zbor islamske skupnosti v Sloveniji poziva vse muslimane, da vzgajajo in izobražujejo svoje otroke, da postanejo del družbe, v kateri živijo («Deklaracija o miroljubnem sobivanju in spoštovanju» b. l.).

2. JUDOVSTVO

2.1 Definicija judovstva

O judovstvu obstaja več definicij. Tokarev (1974), ruski etnolog, ga poimenuje tudi »judaizem, vera Židov«. Vendar pa termin judovstvo obsega še veliko več. Kadar govorimo o judovstvu, mislimo na vero Judov, ki živijo po vsem svetu, a imajo skupno zgodovino. »V nasprotju z drugimi religijami Judje že z rojstvom postanejo pripadniki svoje vere. Vsak, ki ima judovsko mater, velja za juda, čeprav se ne udeležuje judovskih obredov« (Tokarev 1974, 266). Lahko bi rekli, da skoraj polovica Judov (vseh Judov je približno 14 milijonov), živi v Združenih državah Amerike, četrtnina pa v Evropi in Izraelu. Število Judov se je v zgodovini močno spreminjalo zaradi preganjanj. Njihove pripadnike najdemo v več kakor 110 državah sveta. V Sloveniji jih živi okoli 300.

V pravih slovenskega pravopisa zasledimo različno pisanje besed jud/Jud. Beseda Jud, napisano z veliko začetnico, označuje pripadnika naroda, beseda jud, napisana z malo začetnico, pa označuje pripadnika vere (Toporišič idr. 2003). »K vse večjemu razlikovanju med različnim pojmovanjem besede jud in Jud so pripomogle spremembe v načinu življenja judovskih skupnosti po vsem svetu. S tem sta se tudi zmanjšali vlogi rabinata in meje med pojmom jud, kot pripadnik vere, in Jud, kot pripadnik etične skupine« (Šobajič 1982, 62).

2.2 Kratka zgodovina judovskega ljudstva

Judje verujejo, da jih je Bog izbral za posebno ljudstvo in sklenil zavezo z Abrahamom. Dogodke tega časa opisuje Sveto pismo, ki pravi, da Abraham in njegova žena Sara nista mogla imeti otrok. Neke noči je Bog govoril z Abrahamom in mu ukazal, naj zapustita rodno deželo Mezopotamijo in se preselita v Kanaan. Tam bosta imela veliko potomcev, ki bodo postali velik narod in bodo imeli svojo državo (Kanaan je zato tudi »obljubljena dežela«). V starosti 75 let je Abraham s Saro krenil na pot. »Tedaj je vzel Tare svojega

sina Abrama in svojega vnuka, Aronovega sina Lota, in svojo ženo Sarajo, ženo svojega sina Abrama, in so skupaj odrinili iz Ura na Kaldejskem, da bi skupaj šli v kanaansko deželo ...» (1 Mz 11, 31). Zaradi revščine in lakote nista ostala v Kanaanu, ampak sta nadaljevala pot v Egipt. Tam sta dobila prvega sina, Ismaela, a s Sarino egipčansko služkinjo, ki pa ga je morala nagnati od doma. To je pomembno tudi za muslimane, ki se imajo za potomca Ismaela in s tem tudi Abrahama (Ocvirk 2006b, 7–10).

V starosti (Sveto pismo poroča o starosti 100 let) se Abrahamu in Sari, kot je Abrahamu napovedal Bog, rodi sin Izak. Njegovi potomci naj bi bili današnji Judje. To potrjuje tudi dejstvo, da je Abraham obrezal Ismaela pri njegovih trinajstih letih (kot to danes počno muslimani), Izaka pa osmi dan po rojstvu (kot to počno današnji Judje). Izak, ki se je poročil z Rebeko, je imel z njo dva sinova – dvojčka Ezava in Jakoba. Jakob se je rodil za Ezavom, a je prevaral oslepelega očeta tako, da ga je ta proglasil za prvorojenca, s tem pa je postal tretji oče Judov (za Abrahamom in Izakom). V starosti se je pokesal, ker je prevaral očeta in brata, ter se preimenoval v Izraela. Tako se njegovi potomci imenujejo Izraelci.

Zaradi lakote so se Izraelci preselili v egiptovske dežele. »Izrael se je naselil v egiptovski deželi v gošenski pokrajini« (1 Mz 47, 27a). V Jožefovem času se jim je tam še dobro godilo. Ljudstvo se je silno namnožilo (2 Mz 1, 7), kasneje pa so Izraelci postali sužnji v Egiptu. Ljudstvo je ves čas zaupalo Bogu in tako jih je Bog, s pomočjo Mojzesa, rešil in popeljal iz Egipta v obljubljeni deželo. Približno štirideset let po izhodu iz Egipta so Izraelci prišli v Kanaan, za katerega so verjeli, da je obljubljena dežela.

Po številnih bitkah je pod kraljem Davidom Kanaan postal izraelsko kraljestvo z glavnim mestom Jeruzalem (okoli leta 1000 pred našim štetjem). David je premagal filistejskega vojaka Goljata, ki je bil visok skoraj tri metre in oblečen v ščit od glave do pete. Kljub temu ga je David premagal zgolj s kamnom in fračo, ko ga je zadel v čelo. Na prestolu je nato Davida nasledil njegov sin Salomon, ki je veljal za zelo modrega. V Jeruzalemu je Salomon zgradil tempelj, v katerem so bile shranjene tablice z desetimi božjimi zapovedmi. Tempelj je bil kar nekajkrat porušen in obnovljen, dokončno pa so ga porušili Rimljani leta 70 našega štetja. Danes je od njega ostal le še t. i. zahodni zid, ki velja za najsvetejši in pomemben romarski kraj judov. Znan je tudi kot »zid obžalovanja« oz. »zid

objokavanja«. Del judovske vere je tudi pričakovanje Mesije (odrešenika), ki bo ponovno združil in osvobodil svoje ljudstvo (Sveto pismo 2000).

2.3 Temeljna knjiga judovstva

V središču življenja vsakega juda je Tora. Tora pomeni učenje, ki ga je Bog dal svojemu ljudstvu. To učenje je pisno in ustno, a se tudi ustno kasneje zapiše (Ocvirk 2006b, 17).

2.3.1 Zapisana Tora

Zapisana Tora je Prva zaveza oz. prvi del Biblije, ki ji pravimo tudi Stara zaveza. Zapisana Tora vsebuje tri zbirke knjig. Vse tri zbirke štejejo skupaj 24 knjig, ki jih imenujemo Tanak, in sicer so to (Ocvirk 2006b, 17):

1. Tora (prvih pet Mojzesovih knjig ali Peteroknjižje);
2. Nebiim (Preroki);
3. Ketubim (Spisi).

Vse judovsko razodetje je zaobseženo v Tori, ki jo je Bog dal Mojzesu, prvemu in največjemu preroku. Druge knjige (Preroki in Spisi) to Toro samo razvijajo in aktualizirajo. Bog se je razodel Mojzesu, tako da vse judovsko življenje prihaja iz tega razodetja in osvoboditve iz egiptovske sužnosti, iz roda v rod prenaša to Toro, iz nje živi ter se spominja izhoda iz Egipta (Ocvirk 2006b, 19).

Kot ljudstvo zaveze so Izraelci na poti iz Egipta prejeli zapovedi, ki so temelj vsega judovskega življenja. Iz tega temelja se črpajo vsa judovska zakonodaja in predpisi, ki so izjemno obsežni. Ta pravila oz. zapovedi se imenujejo Deset božjih zapovedi. V Tori je zapisanih 613 zapovedi, ki predstavljajo družbena pravila in vrednote vseh judov (Bowker 1999, 116). Pomemben del judovstva predstavljajo družbena pravila in vrednote. Te zapovedi vsebujejo obredna navodila, naravne zakone in še mnogo drugih vodil za življenje.

2.3.2 Ustna Tora

Ustna Tora ni zaključena, kot je zaključena zapisana Tora. Deli se na *halako* in *hagado*.

Halaka

Halaka združuje vse, kar se v ustni Tori nanaša na dejavnost. Sestavljata jo *mišna* in *talmud*. V skladu z zapisano Toro halaka odgovarja na vprašanja, kako živeti in kako delati. Mišna pokriva vsa področja judovskega življenja. Je več kot zakonik, saj jo uporabljajo kot referenčno knjigo, o kateri se razpravlja, se jo dopolnjuje in aktualizira okoliščinam primerno, da bi mogli novi rodovi živeti okoliščinam primerno in obenem v povezavi s prejšnjimi. Na podlagi mišne nastajajo novi razmisleki, največkrat v obliki razprav, kar je podlaga za talmud (nauk, študij) (Ocvirk 2006b, 20). Talmud je zbirka tradicionalnih knjig mišne.

Hagada

Beseda hagada pomeni zgodba. V hagado so predvsem vključeni midraši. Midraš pomeni iskanje, raziskovanje. Obstajata dve vrsti midrašev, in sicer halaški, ki narekuje, kako naj ravnamo, in hagadski, ki razlaga Pisma (Ocvirk 2006b, 21).

2.3.3 Preučevanje Tore

Študij Tore je ena od temeljnih značilnosti judovstva. Preučevanje Tore je sestavni in izredno pomemben del življenja vsakega juda. Če je mogoče, judje preučujejo Toro vsak dan, sicer pa obvezno ob sobotah in praznikih. Otrokom že zelo zgodaj vzbujajo željo po preučevanju, predvsem pa spodbujajo otrokov spomin s pripovedovanjem. Judje preučujejo Toro z namenom, da lahko vse to predajajo in podajajo naprej, poučujejo druge in nadaljujejo verigo izročanja (Bowker 1999, 117–118).

2.4 Judovski prazniki in obredi

V prostoru sinagoge pridejo do izraza najpomembnejši vidiki judovskega življenja: verski običaji z vsakodnevnim in prazničnim bogoslužjem, molitve in učenje, osebni ugled in status znotraj skupnosti preko mesta, na katerem oseba sedi, ter pozivov k branju Tore, uradni postopki, npr. s potrjevanjem prič, in obredi krivde ter odpuščanja (Jelinčič Boeta 2009, 392–393). Sinagoga je prav tako javno mesto, v katerem se opravljajo obredi, ki povezujejo družino s skupnostjo, kot sta npr. poroka in obrezovanje. S tem sinagoga jasno predstavlja ključno institucijo socializacije judovskih dečkov in osrednjo institucijo judovske skupnosti. Enako velja za prvi dan šole, ko gre učenec od doma v sinagogo ali bet midraš, in bar micvo, s katero deček vstopi v družbo odraslih, prav tako v sinagogi (Jelinčič Boeta 2009, 392–393).

Rabin je učitelj, duhovnik, zdravnik, strokovnjak za branje in interpretacijo Tore ter oče. Rabina plačuje judovska skupnost. Je človek z visoko avtoriteto v judovstvu. Pozna vseh 613 Talmudskih zakonov in ima vlogo osrednjega svetovalca v skupnosti. Judovski zakonik ne omenja poklica rabina v povezavi z žensko. Kljub temu kodeksi danes dovoljujejo, da ženske enakovredno opravljajo delo kot rabinke (»Rabin« b. 1.).

Obrezovanje se mora izvršiti na vsakem moškem potomcu 8. dan po rojstvu. Le-to se lahko prestavi le v primeru bolezni novorojenca. »Ta verski obred opravi mohel, izučen in vpisan obrezovalec. Ko je deček obrezan, dobi hebrejsko ime, ki bo uporabljeno ob njegovem sprejemu za člana skupnosti (bar micva), ob poroki in na nagrobniku« (Harley 2009, 290). Deklice po rojstvu blagoslovijo po rednih dnevni obredih.

Pri obredu bar micva fantje pri 13. letih postanejo polnoletni in to pomeni, da morajo zdaj izpolnjevati vse zapovedi. Pri sobotni jutranji molitvi ga pokličejo naprej in mora brati Toro, kar je zelo zahtevno in terja veliko učenja. Temu verskemu obredu nato sledi velika zabava (»Judje« b. 1.).

Judje štejejo leta od stvaritve sveta in so trenutno v 5769. letu. Vsi njihovi prazniki imajo trojno razsežnost: spomniti želijo na kakšno kmečko dejavnost, zgodovinski pomen ali verski pomen. Izključno verski pomen ima zgolj Jom Kipur. Sedmi dan v tednu je sobota

– Šabat, dan počitka in razmišljanja. Pomeni kakršno koli vzdržnost od dela. Prepovedana sta tudi prižiganje ognja in potovanje. Judovsko novo leto se imenuje Roš hašana, ki se po našem koledarju praznuje septembra ali oktobra. Ta praznik ne spada med vesele praznike, saj se takrat začne desetdnevno obdobje premišljevanja in duhovne obnove. Deseti dan po judovskem novem letu se začne Jom Kipur – spravni dan. Na ta dan se vsi odrasli judje postijo in nekaj časa preživijo v sinagogi, da bi dobili odpuščanje za svoje grehe. Sukot ali praznik kolib je kmečki praznik, ki traja sedem dni. Ljudje si za ta namen postavijo kolibe, v katerih bivajo vsaj nekaj prazničnih dni. Praznik luči ali Hanuka se nanaša na čudež, ki naj bi se zgodil v templju v Jeruzalemu. Judovska velika noč se imenuje Pasha. Binkošti, pri njih Šavuot, se praznuje petdeset dni po drugi pashalni večerji. Judovski pust ali Purim je praznik, ki spominja na dogodek, ko je vezir perzijskega kralja določil, da morajo vsi Judje umreti. Mlademu Esterju je uspelo kralja od tega odvrniti in hudobnega vezirja obglaviti (prav tam).

3. KRŠČANSTVO

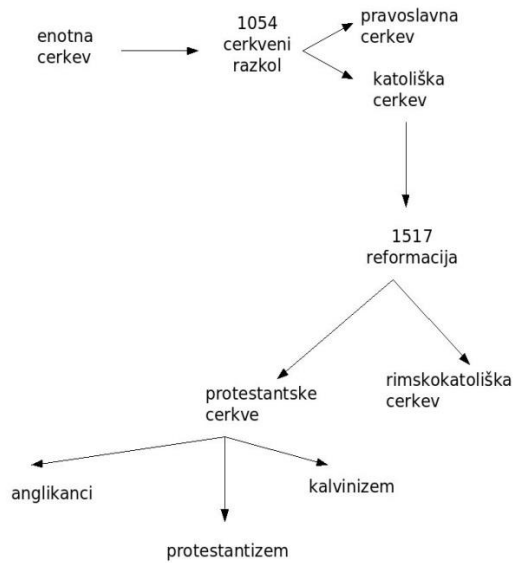
Krščanstvo temelji na čaščenju Jezusa Kristusa (Jezus Mesija, Maziljenec) kot Božjega sina, edinega samorazodetja Boga človeštvu (France 2009, 317). Krščanstvo se je naglo razširilo čez meje prvotnega ozemlja, to je Palestine pod rimsko zasedbo, po vsem Sredozemlju (McGrath 2009, 311). Del širjenja je opisan v Apostolskih delih v novozaveznem delu Svetega pisma. Krščanstvo je skozi stoletja razširilo po vsem svetu in je z več kot dvema milijardama vernikov postalo največja svetovna religija (prav tam).

Pripadniki krščanstva se imenujejo kristjani in verujejo, da je Jezus Kristus Božji sin in Odrešenik, ki je kot judovski Mesija prišel na Zemljo in s svojo daritvijo na križu ljudi odkupil za odrešenje.

Kot poročajo Apostolska dela, so prvi kristjani živeli v občestvu in imeli vse skupno. Tisti, ki so imeli več, so to delili s tistimi, ki niso imeli dovolj. Skupaj so molili in se zbirali pri »lomljenju kruha« (Apd 2, 42–47). Različni zgodovinski viri poročajo, med drugim kronika 2000 let krščanstva, da so prvi kristjani živeli složno. Obhajali so zakramente in vedno več ljudi se jim je pridruževalo. Krščanstvo se je začelo močno širiti in zelo kmalu je prišlo vse do Rima, Afrike, na Vzhod in drugam po svetu. V Rimu so jih oblastniki kmalu začeli preganjati in jih mučiti (2000 let krščanstva 1991, 74–95). Kljub mučenju in preganjanju se je vedno več vernikov pridruževalo krščanski skupnosti, ki se je močno krepila. Krščanstvo so spremljale, najbolj zaradi velikega števila vernikov, ki so se pridruževali iz različnih okolij in miselnosti, številne težave znotraj skupnosti in Cerkve same, vendar jih je uspela uspešno premagovati in rasti (2000 let krščanstva 1991, 894–895).

V dveh tisočletjih obstoja se je krščanstvo razcepilo na tri večje veje: katolištvo, pravoslavje in protestantizem, le-te pa še na manjše skupnosti oz. cerkve v ožjem smislu. Cerkev v širšem smislu zajema vse kristjane na svetu.

Razdelitev krščanskih cerkva

Slika 1: Razdelitev krščanskih cerkva (»Krščanske cerkve« b. l.)

3.1 Pravoslavna cerkev

Pravoslavje spada med tri večje veje krščanstva. Te so, kot smo že prej omenili, Rimokatoliška cerkev, Pravoslavna cerkev in Protestantska cerkev.

Leta 1054 je prišlo do cerkvenega razkola (Holzer 1995, 102). Prišlo je do dokončne ločitve grške ali pravoslavne cerkve od rimskokatoliške cerkve. Glavni vzrok za ločitev med vzhodnjaki in zahodnjaki oz. med Grki in latinci je bila njihova popolnoma različna miselnost (Holzer 1995, 104). Ta dva duhovno kulturna svetova sta se oblikovala že davno pred nastopom krščanstva, žal pa krščanstvo teh naravnih nasprotij ni moglo v celoti premostiti (prav tam).

Vzhodne cerkve so se imenovale pravoslavne – z grško besedo ortodoksne (pravoverne). S tem izrazom so hotele podtakniti Rimski cerkvi, da je skrenila s prave poti (Holzer 1995, 103).

»Razkol je postal dokončen ravno v trenutku, ko se je krščanstvo razširilo med Slovane. Posledica je bila, da so bili tisti Slovani, ki so prejeli krščanstvo, in sicer iz Carigrada (Srbi, Bolgari, Rusi), avtomatično pritegnjeni v razkol. Če bi ostala Vzhodna cerkev omejena samo na področje Carigrada, ne bi danes nihče več govoril o njej. Tako pa šteje Pravoslavna cerkev 160 milijonov kristjanov« (Holzer 1995, 105).

3.2 Protestantska cerkev

Protestantizem se je začel, ko je Martin Luther leta 1517 nabil na cerkvena vrata v Wittenbergu 95 tez (zahtev) protestantov. Gibanje je dobilo ime leta 1539 po skupini nemških knezov, ki so tega leta protestirali pri papežu, ker niso smeli imeti svojih verskih idealov. Lutrove ideje so kmalu prevzeli tudi drugi evropski misleci (Francoz Jean Calvin, Švicar Ulrich Zwingli idr.) in jih razširili po Evropi. Luthrov nauk, da človeka opravičuje samo vera brez človekovega sodelovanja z dobrimi deli, je imel za posledico njegov jasni odklon od Katoliške cerkve: odpravil je večino zakramentov, službeno duhovništvo, meništvo, odpustke, redovne obljube itd. (Holzer 1995, 252–253). Za zveličanje zadostuje samo trdna vera. »Človek stoji,« pravi Luther, »popolnoma sam pred Bogom, z lastno odgovornostjo, brez posredovanja Cerkve ali službenega duhovništva« (prav tam).

V slovenski zgodovini je protestantizem navzoč na več načinov. Najbolj razširjen in neposredno vpliven je bil v času reformacije v 16. stoletju, ko je prevladoval med plemstvom in v mestih, ponekod pa se je močno razširil tudi med kmečkim prebivalstvom. Uveljavilo se je luteranstvo, čeprav so bili v začetku opazni tudi vplivi švicarske reformacije. Opazna je bila tudi razširjenost prekrščevalstva. Zaradi protestantskih načel in verske ter domoljubne vneme protestantov se je razvil slovenski knjižni jezik. Začelo in prvič razmahnilo se je slovensko slovstvo in šolstvo, odprta pa je bila tudi prva javna knjižnica. Vse to je omogočilo in usmerilo razvoj Slovencev v moderen narod. V tem smislu je simboličen že Trubarjev nagovor »Vsem Slovencom« v *Cathechismusu*, prvi slovenski tiskani knjigi. Posebnega pomena je tudi *Cerkovna ordninga* (Cerkveni red), namenjena slovenski Cerkvi ne glede na tedanje meje (Holzer 1995, 270–278).

3.3 Rimokatoliška cerkev

Rimskokatoliška cerkev, tudi Katoliška cerkev ali samo Cerkev (kratica RKC) je krščanska Cerkev v polnem občestvu z rimskim škofom, trenutno papežem Frančiškom. Njene korenine izvirajo iz prvotnega krščanskega občestva, ki ga je ustanovil Jezus Kristus in so ga razširili apostoli, posebno Sveti Peter.

Katoliška cerkev je največja Krščanska cerkev. Predstavlja približno polovico kristjanov in je največje organizirano telo med vsemi svetovnimi verstvi. Po podatkih Statističnega letopisa Cerkve je imela konec leta 2005 Katoliška cerkev 1.114.966.000 vernikov, kar je približno šestina svetovnega prebivalstva. Leta 2013 je število vernikov poraslo na 1.253.926.000 in leta 2014 na 1.272.000.000.

Vesoljno katoliško cerkev sestavlja poleg Rimskokatoliške (ki jo imenujemo tudi Zahodna ali Latinska) še dvaindvajset Vzhodnih katoliških avtonomnih partikularnih cerkva, nad katerimi ima najvišjo oblast na zemlji v zvezi z vero, moralo in upravljanjem papež sam ali Škofovski kolegij. Večinoma se po ozemlju deli v dvanajst jurisdikcijskih področij. Standardna ozemeljska enota, katere glavar je škof, se v Latinski cerkvi imenuje škofija, v Vzhodnih cerkvah pa eparhija. Konec leta 2006 je bilo teh jurisdikcijskih področij (ali »stólic«) 2782, konec leta 2013 pa 2.989 (»Rimokatoliška cerkev« b. l.).

3.4 Jezus Kristus

Jezus, rojen tik pred smrtjo Heroda Velikega (leta 4 pred našim štetjem), je živel malo več kot 30 let in je ves čas bival zunaj Palestine (France 2009, 317). Rodil se je v Betlehemu v Judeji, odraščal pa v Galileji in javno deloval večinoma v njej.

Rihard France v svojem prispevku Jezus v Verstva sveta (2009) pravi, da je Jezusova rodbina bila podeželska, a častitega rodu, saj je bil iz Davidove hiše, zato se je rodil v Betlehemu, v mestu kralja Davida. Takrat je bilo mesto prenapolnjeno zaradi rimskega popisovanja prebivalstva. Pripoved o Jezusovem rojstvu, o detetu kraljevega rodu,

rojenega v jasliah v hlevu, ki ga obiščejo pastirji, iz Evangelija po Luku je kmalu postala ena izmed najbolj znanih zgodb na svetu.

Jezusovo življenje opisujejo štirje evangeliji, ki so vključeni v Sveto pismo Nove zaveze. Kot pravi France (2009), evangeliji poročajo, da je bilo Jezusovo spočetje nekaj posebnega. Spočet ni bil po človeško, temveč z Božjo milostjo in pomočjo, angeli pa so ga razglasili za obljubljenega Odrešenika. O njegovem otroštvu vemo malo, vemo pa, da je odraščal z Jožefom, ki je bil njegov krušni oče in ga je tudi priučil tesarskega poklica, in z Marijo, njegovo materjo, ki ga je spremljala vse do smrti na križu.

Po svojem tridesetem letu starosti je Jezus začel javno delovati. Okrog sebe je zbral učence. Matejev, Markov in Lukov evangelij poročajo podobno zgodbo, kako je Jezus izbral dvanajst učencev.

Jezus izbere dvanajstere

Nato je šel na goro in poklical k sebi, katere je sam hotel. In odšli so k njemu. Postavil jih je dvanajst, ki jih je imenoval tudi apostole, da bi bili z njim in bi jih pošiljal oznanjati ter bi imeli oblast izganjati demone. Postavil jih je torej dvanajst: Simona, ki mu je dal ime Peter, Jakoba, Zebedejevega sina, in Jakobovega brata Janeza, kateremu je nadel ime Boanergés, to je Sinova groma, Andreja, Filipa, Bartolomeja, Mateja, Tomaža, Jakoba, Alfejevega sina, Tadeja, Simona Kananeja in Juda Iškarijota, ki ga je izdal. (Mr 3, 13–19).

France (2009) pravi, da evangeliji strnjeno povzemajo Jezusovo dejavnost, in sicer pridiganje, poučevanje in zdravljenje. K njegovim pridigam so se zgrinjale množice in mu povsod sledile. Učil je z živo preprostostjo in prepričljivostjo ter se po tem ostro razlikoval od drugih judovskih verskih učiteljev. Jezus je že na začetku svojega javnega delovanja slovel kot zdravilec. Ozdravljal je hrome in slepe, izganjal hudega duha in naredil še veliko drugih čudežev. Na njegovi poti so ga vedno spremljali njegovi učenci, ki jih je pripravljajal na to, da bodo nadaljevali njegovo poslanstvo.

Smrt in vstajenje

Jezus si je, vsaj na začetku, pridobil veliko priljubljenost med preprostimi Galilejci, zato je kmalu izzval nasprotovanje judovskih voditeljev (France 2009, 320).

Prišel je v spor z versko oblastjo, ker je svobodneje pojmoval prepoved dela ob šabatu in razglašal, da obredna čistost šteje manj kot čistost srca. Oznanjal je Božjo voljo z neodvisno samozavestjo, ki je zarezala v stoletja nastajajoče izročilo in ga spravila v navzkrižje s pismouki in farizeji, pri katerih je obsojal njihovo ozkosrčno oklepanje postave (prav tam). Prerokoval je celo razdejanje Templja.

Nasprotovanje Jezusu je doseglo vrh med praznovanjem pesaha v Jeruzalemu. Jezus je v hoteni mesijanski drži, čeprav na majhnem osličku in ne na bojnem konju, prijezdil v mesto in tam ga je navdušeno pozdravila množica, ki je verjetno pričakovala, da se bo razglasil za verskega voditelja (prav tam). Namesto tega je nastopil proti tempeljski upravi in se zapletel v ostro razpravljanje z verskimi oblastniki. Niti namignil ni na kako dejanje zoper Rimljane (prav tam). Judovski voditelji so ga nazadnje ob pomoči Jude Iškarijota, razočaranega učenca, prijeli. Po judovskem zakonu so ga obtožili bogokletja, češ da je trdil, da je Mesija in Božji sin. Obsodili so ga na smrt, toda za usmrtitev je bila potrebna rimska obsodba. Pridobili so jo z obtožbo, da je pripravljaj upor, kar so pri rimskem upravitelju Ponciju Pilatu utemeljili s sklicevanjem na ljudsko navdušenje zanj (France 2009, 321). Jezus je izgubil tudi podporo ljudstva. Usmrtili so ga s križanjem. Skupina njegovih privrženecv je izprosila njegovo mrtvo telo in ga pokopala v bližnji grob. Križ je tako upravičeno postal simbol krščanstva. V tej smrti, v vsej njeni krutosti in neupravičenosti, je bistvo odrešenja. Že Jezus je učil svoje učence, naj jo razumejo v tem smislu, čeprav ga učenci takrat še niso razumeli. Dva dni kasneje so učenci ugotovili, da je grob prazen. Njihova nemoč, da bi razumeli, ne preseneča, saj marsičesa o Jezusu niso razumeli (prav tam). Ob nizu srečanj so spoznali pomen tega, saj so se srečevali z živim in resničnim Jezusom, ki pa ga niso več vezale omejitve časa in prostora (prav tam). Nekaj tednov so ga še srečevali, nato pa jih je zapustil. Sveto pismo na treh mestih poroča, da je Jezus »bil vzeti v nebo«, k Očetu (o tem poročajo Mr 16, 19–20, Apd 1, 9–11 in Lk 24, 50–53).

Jezusov vnebohod

Potem ko je Gospod Jezus govoril z njimi, je bil vzet v nebo in je sédel na Božjo desnico. Oni pa so šli in povsod oznanjali in Gospod je z njimi sodeloval ter besedo potrjeval z znamenji, ki so jih spremljala (Lk 24, 50–53).

Po teh dogodkih se je krščanstvo naglo širilo. Učenci so oznanjevali njegov evangelij, njegov nauk. Zaradi tega so bili velikokrat preganjani in mučeni. Vendar jih je spremljala velika moč in so v Jezusovem imenu naredili tudi veliko čudežev. Tako je krščanstvo postajalo vedno močnejše (France 2009, 323).

3.5 Krščanstvo in judovstvo

Osnovna podobnost krščanstva in judovstva se je ohranila, toda verovanja so se temeljito spremenila. Najpomembnejša sprememba je posledica krščanskega pojmovanja Jezusa (Marshall 2009, 328). Že zelo zgodaj so začeli kristjani spoznavati, da se je z Jezusom izpolnilo judovsko pričakovanje izbranega Božjega poslanca in zastopnika, ki bo zavladal. Zanje je bil Jezus pričakovani Mesija. Judje so zavrnili tako poistenje in to je odločilni razloček med njimi in kristjani. Za kristjane Jezusov prihod pomeni, da se je Božji načrt, napovedan v Stari zavezi, že začel uresničevati. Božje vladanje se vzpostavlja na nov način. Toda uresničevanje je drugačno, kot so ga pričakovali judje. Mislili so namreč, da bo Božje kraljevanje doseženo z vojaškim uničenjem njihovih sovražnikov in da jim bo podelilo položaj gospodujočega naroda (prav tam). Toda Jezus ni govoril o judovskih zunanjih sovražnikih. Namesto tega je razglašal potrebo, da vsak spremeni svoje srce. Božje kraljevanje se širi s spreobračanjem posameznikov v novo življenje brez nasilja. Jezus je oznanjevalec miru.

3.6 Sveto pismo

Sveto pismo ali Biblija je sveta knjiga kristjanov. Beseda *biblia* izhaja iz grščine in pomeni knjiga. Sestavljeno je iz dveh zbirk spisov. Prvo imenujemo Stara zaveza, drugo pa Nova zaveza. Stara zaveza je zaveza med Bogom in izraelskim ljudstvom, Nova zaveza pa pomeni zavezo med Jezusom Kristusom in vsem človeštvom (Andresen in Andresen 2002).

Stara zaveza je obsežnejša in šteje 46 knjig. Nova zaveza šteje 27 knjig. Skupno je to 73 knjig. Od teh so nekatere zelo obsežne, druge zelo kratke. Posamezne knjige so nastajale v tisočletnem razdobju. Čas nastanka med prvo in zadnjo knjigo je približno tisoč let. Od konca drugega tisočletja pred Kristusom in vse do konca prvega tisočletja po Kristusu so jih pisali različni avtorji, nekaj je znanih, večinoma pa anonimnih, in to na različnih krajih ter v različnih razmerah. Kristjani verujejo, da je resnični avtor Svetega pisma Sveti Duh, saj je ta vodil in navdihoval avtorje. Napisano je v treh jezikih. Večji del Stare zaveze je v hebrejščini in grščini, majhen del pa v aramejščini. Nova zaveza je v celoti napisana v grščini (Andresen in Andresen 2002).

Prvih pet knjig v Svetem pismu se imenuje Pentatevh ali Peteroknjižje ali Tora ali Postava, in sicer so to Prva Mojzesova knjiga ali Geneza, Druga Mojzesova knjiga ali Exodus, Tretja Mojzesova knjiga ali Leviticus, Četrta Mojzesova knjiga ali Numeri in Peta Mojzesova knjiga ali Devteronomij. To so tudi judovske svete knjige (Andresen in Andresen 2002).

Vsebina Svetega pisma

Sveto pismo pripoveduje v začetku o nastanku sveta, ki ga moramo razumeti v prenesenem pomenu. Pripoveduje o razvoju človeške zgodovine in usodi raznih ljudstev. Uči, da je zgodovina podrejena Božji zamisli in da ima vsak človek v njej določeno mesto in njegovo življenje določen smisel (Andresen in Andresen 2002).

Sveto pismo opisuje zgodovinske dogodke. Opisuje usodo izraelskega naroda. V njem so zapisani zakoni in predpisi, ki veljajo še danes. Deset Božjih zapovedi je postalo temelj nadaljnji zakonodaji, ki v grobem velja še danes (Andresen in Andresen 2002).

Glavni lik Nove zaveze je ravno Jezus Kristus. Nova zaveza je za kristjane dopolnitev in izvršitev Stare zaveze. Nova zaveza se začne s štirimi evangeliji, ki opisujejo Jezusovo življenje, poučevanje, delovanje, trpljenje, smrt in vstajenje. Imenujejo se Markov, Lukov, Matejev in Janezov evangelij. Sledijo Apostolska dela in Pavlova, Petrova ter druga pisma. Zadnja knjiga Nove zaveze se imenuje Apokalipsa ali Razodetje, v kateri je zapisano, da kristjani pričakujemo Jezusov ponovni приход (Andresen in Andresen 2002).

4. VZGOJA

Vzgoja in vzgajanje sta besedi, ki se danes na pedagoškem, didaktičnem, psihološkem in sociološkem področju pogosto uporabljata. Vzgoja je proces celostnega oblikovanja osebnosti. Temeljni cilj vzgoje je usposabljanje človeka za primeren način življenja v danem okolju. Ker gre pri tem predvsem za usposabljanje človeka kot odnosnega bitja, je jedro vzgoje socializacija oz. usposabljanje za primerne človeške odnose (Terčič 2006, 20).

Kadar govorimo o vzgoji, imamo po navadi v mislih odraslega človeka, ki s svojim delovanjem načrtno vpliva na drugega, to je otroka, mladostnika. Pojem vzgoja uporabljamo največkrat takrat, kadar ga uporabljamo za odnos staršev do otrok, vzgojiteljev do otrok in učiteljev do učencev. Njen namen je predvsem pozitiven, saj naj bi šlo za spodbudo t. i. prvega v odnosu do drugega.

»Odrasli so že v antiki vzgajali otroke po lastni meri. Vzgoja po meri otroka se je začela v razsvetljenstvu, geslo *vse za otroka* pa se je pojavilo šele v 20. stoletju. To prepričanje še ni povsem trdno. Tudi danes spoznavamo nove pogoje vzgoje in odkrivamo nekatere njene nove vidike. Ob koncu 20. stoletja smo prišli do spoznanja, da je geslo *vse za otroka* protislovno in da se odrasli, še posebej v današnji adultokratski družbi, ne moremo odreči lastnih vzgojnih merik« (Novak 1998, 51).

Vzgoja otroka se začne najprej v družini. Starši so prvi vzgojitelji in učitelji svojih otrok. Otrok opazuje vse, kar se v družini dogaja. Novak (1998) navaja, da starši z otroki ne bi smeli ravnati na način, ki ga ne bi želeli izkusiti na lastni koži. To etično načelo drugačnosti v enakosti velja v vseh svetovnih verstvih (Novak 1998, 54). Novak (1998, 54) poudarja, da gre za prožni vzgojni slog, ki ni niti zgolj permisiven niti represiven. Prožnost je način kakovostnega obvladovanja družbenih in osebnostnih sprememb. Pomembno je, da se oblikujejo takšne vedenjske oblike, ki človeka vodijo k sreči in miru. Mir je pogoj za srečo vsakega posameznika in družbe.

Vzgoja ne vzgaja samo človeka kot družbenega bitja, temveč tudi človeka kot duhovno bitje, na kar se v sodobni družbi velikokrat pozablja, to pa vodi do stanja, kjer ni miru. »Enostransko povečevanje telesnega ali duhovnega brez emocionalnega vodi do čustvene podhranjenosti. Od tod izvirajo regresivne tendence vračanja na primitivne, barbarske obrazce infantilnega vedenja, brezbržnosti, napadalnosti in zločinskosti v sodobnem človeku« (Novak 1998, 57).

Osnovni temelj, na katerem gradi vsaka vzgoja, je doživljenjsko sprejemanje novih vsebin v zavest in preko nje v vedenje (Terčič 2006, 20). Radovednost, vedoželjnost in posnemanje kažejo, da je učljivost človekova temeljna značilnost, celo potreba. Za človeka je značilno, da že v mladosti išče svoj smisel oz. srečo in se običajno niti ne zaveda, da sreča pomeni srečanje z bistvom človeka oz. jedrom dobrega, kar je v vsakem živem bitju že od samega začetka. Če bi človek ta smisel k sreči našel, bi našel srečo samo in s tem mir, saj je hrepenenje po miru prav tako položeno v bistvo vsakega človeka. Zato mora biti vzgoja usmerjena tudi na vzgojo duha (Terčič 2006).

Kadar govorimo o vzgoji, se srečamo tudi s pojmom verska vzgoja. Dobra verska vzgoja otroku pomaga pri njegovi človeški rasti v samozavestno, odgovorno in vedro osebo. Verska vzgoja je tudi podlaga za to, da si bo lahko tudi kot odrasel človek prizadeval za mir, oblikovanje vesti, konstruktivne vrednote, ohranjanje stvarstva in spoštljive medosebne odnose (Priatelj 2010, 575).

Naloga vseh nas odraslih je, da posameznikom omogočamo pot k zavesti, kako pomemben je njegov del notranjosti, in to prav zaradi njega samega, saj ga bo pripeljal k sreči ali nesreči. Najtežje je otroku poiskati njegov smisel v življenju. Tudi vsako obdobje otrokovega razvoja zahteva svoje, na kar pa odrasli dostikrat pozabljamo, saj je naš tempo življenja prehitel in prenatrpan, vse to pa terja svoj davek. Odrasli se mora vedno potruditi, da bo lahko otroke in mladostnike s svojim zgledom prepričal, da je življenje lepo in smiselno prav zaradi tega, ker je takšno, kakršno je.

5. MIR

V SSKJ (2008, 1189) najdemo več pomenov besede mir. Prva razlaga miru je, da gre za stanje brez vojne. Druga razlaga govori o tem, da je mir dogovor o končanju vojne, spopadov, tretja razlaga pa govori o stanju brez preprirov, sporov med ljudmi. Četrta razlaga govori o stanju brez hrupa, ropota.

Mir opisuje družbo ali razmerje, ki operira harmonično in brez nasilnega konflikta. Pojem je najpogosteje razumljen kot odsotnost sovražnosti in kot obstoj zdravih oz. ozdravljenih medsebojnih ali mednarodnih odnosov, varnost v socialnem in ekonomskem smislu ali poštenost v političnih razmerjih. Mir se najpogosteje definira kot obdobje brez vojn. Druge definicije vključujejo stanja, v katerih ni preprirov, vključujejo pa spokojnost, harmonijo, notranje zadovoljstvo, vedrino itd., ker se pomen besede mir spreminja glede na kontekst (»Mir, družbeno stanje« b. l.).

Papež Benedikt XIV. v Poslanici ob svetovnem dnevu miru 1. januarja 2012 govori o tem, da mir ni le v tem, da ni vojne. Ne omejuje se samo na zagotavljanje ravnotežja nasprotujočih si sil. Miru na zemlji ni mogoče doseči brez zaščite dobrin oseb, komunikacije med ljudmi, spoštovanja dostojanstva, oseb in ljudstev ter vztrajnega prakticiranja bratstva. Papež Benedikt XIV. v isti poslanici poudarja, da mir ni le dar, ki ga prejemo, ampak tudi naloga, ki jo moramo opraviti. Tako za kristjane kot za druga verstva je pomembno, da se vzdajajo za sočutje, solidarnost, sodelovanje in bratstvo, saj lahko s tem dosežemo mir (Cerkveni dokument 18, 2011).

Poslanica papeža Frančiška ob svetovnem dnevu miru

Naslov poslanice papeža Frančiška ob svetovnem dnevu miru 1. januarja 2016 je bil Premagaj brezbriznosti in osvoji mir. »Bog ni brezbrizen! Bogu je človeštvo pomembno, Bog ne zapušča!« je začel papež poslanico. Poudaril je, da je pomembno, da ljudje ne bi izgubili upanja in da bi se vsi na različnih ravneh zavzemali za pravičnost ter mir. Mir je namreč dar Boga in delo za ljudi. »Mir je Božji dar, a zaupan je vsem moškim in vsem ženskam, ki so poklicani, da ga uresničijo,« je zapisal. Poslanica je razdeljena v več

poglavij. Papež najprej spregovori o razlogih za ohranjanje upanja, nakaže nekatere oblike brezbržnosti in spregovori o miru, ki ga ogroža globalizirana brezbržnost. Zatem postavi v ospredje usmiljenje in spreobrnjenje srca ter poudari pomembnost pospeševanja kulture solidarnosti in usmiljenja, ki lahko premaga brezbržnost. Sad te kulture je tudi mir, ki ga papež na koncu poslanice postavi še v okvir jubileja usmiljenja (»Izšla je papeževa poslanica za svetovni dan miru 2016« b. 1.).

Papež Frančišek je poudaril, da je naš čas zaznamovan s splošno držo brezbržnosti, ki presega individualno okolje, prevzema globalno razsežnosti in proizvaja »globalizacijo brezbržnosti«. Leto, ki je v izteku, so zaznamovali vojne in teroristični napadi s tragičnimi posledicami, ugrabitve oseb ter preganjanja iz etičnih in verskih razlogov, zato bi lahko govorili o »tretji svetovni vojni po koščkih«. Papež je vernike v nagovoru spodbudil, naj ne izgubijo upanja v človeške zmožnosti, in spomnil tudi na dogodke, ki dokazujejo, da je človeštvo v kritičnih razmerah zmožno delati solidarno in onkraj individualističnih interesov, apatičnosti ter brezbržnosti. Papež je Cerkev povabil k molitvi in delu, da bi »srce vsakega kristjana zorelo v ponižnosti in sočutju, bilo zmožno oznanjevanja in pričevanja o usmiljenju, da bi zmoglo odpuščati in dajati ter se odpreti za tiste, ki živijo na bivanjskih periferijah« (»Izšla je papeževa poslanica za svetovni dan miru 2016« b. 1.).

Med različnimi oblikami brezbržnosti je na prvem mestu »brezbržnost človeške družbe do Boga, iz katere izvira tudi brezbržnost do bližnjega in do stvarstva«. To je ena od težkih posledic »lažnega humanizma in praktičnega materializma, pomešanima z relativistično in humanistično miselnostjo,« je poudaril papež. Človek misli, da je ustvarjalec samega sebe, svojega življenja in družbe ter da nikomur nič ne dolguje, razen sebi. Domišlja si, da ima samo pravice. V nadaljevanju poslanice je papež ponudil svetopisemski teološki okvir, ki pomaga razumeti pomembnost preseganja brezbržnosti in s tem odpiranja k sočutnosti, usmiljenju in zavzemanju za solidarnost. Pristna solidarnost je po papeževem mnenju mnogo več kot čustvo nejasnosti sočutja. Navedel je še, da je kljub vsem nevarnostim treba priznati, da obstaja veliko iniciativ in pozitivnih dejanj, ki pričujejo o sočutju, usmiljenju in solidarnosti, ki jih je zmožen človek (»Izšla je papeževa poslanica za svetovni dan miru 2016« b. 1.).

»Mir ni dobrina, ki bi jo lahko pridobili brez napora, brez spreobrnjenja, brez ustvarjalnosti in soočenja. Mir je treba osvojiti. Gre za to, da se ozavešča in formira za občutek odgovornosti glede najtežavnejših sporov, ki mučijo človeško družino. Med leti so fundamentalizem s svojimi pokoli, preganjanja zaradi vere ali etnije, kršenje svobode in pravic narodov, izkoriščanje in zaslužjevanje oseb, korupcija in organizirani kriminal, vojne ter drama beguncev in prisilnih migrantov« (»Svetovni dan miru – Premagaj brezbržnosti in osvoji mir« b. l.). Papež v svoji poslanici govori tudi o tem, da se mora prizadevanje za mir nadaljevati s še večjo zavestjo in sodelovanjem. Mir je mogoč samo tam, kjer so pravice vsakega človeškega bitja spoštovane in priznane, in sicer v skladu s svobodo.

6. EMPIRIČNI DEL

6.1 Namen

Namen diplomskega dela je bil s pomočjo intervjuja ugotoviti, kako posamezni pripadniki verske skupnosti dojemajo besedo mir in kako vključujejo vzgojo za mir, ko vzgajajo svoje otroke. Namen je bil tudi na grobo raziskati, ali starši sami versko vzgajajo svoje otroke in ali jim pomagajo verski učitelji ter koliko se posamezniki čutijo odgovorne za mir v svetu. Ne nazadnje smo želeli primerjati razlike oz. podobnosti, do katerih prihaja med posameznimi verstvi.

6.2 Raziskovalna vprašanja za intervju

Raziskovalna vprašanja za intervju so bila naslednja:

1. Na kaj najprej pomislite, ko slišite besedo mir? Kaj vam pomeni mir?
2. Kdo je po vašem mnenju odgovoren za mir (v svetu, družbi ipd.)?
3. Kako pogosto obiskujete verske obrede? Ali vaši otroci skupaj z vami obiskujejo obrede?
4. Ali vaši otroci obiskujejo verski pouk? Kako je z versko vzgojo v vaši religiji oz. verski skupnosti? Koliko po vašem mnenju vi prispevate k verski vzgoji vaših otrok in koliko verski učitelji?
5. Čemu daste poudarek pri verski vzgoji vaših otrok?
6. Menite, da je učenje o miru prisotno pri verski vzgoji vaših otrok? Se vam zdi potrebno, da se otroci učijo o miru?
7. Ali je v vaši religiji beseda mir velikokrat uporabljena? Se vam zdi to pomembno ali menite, da so druge stvari v religiji in verski vzgoji pomembnejše?
8. Se z otroki veliko pogovarjate o vaši veri? Se pogovarjate tudi o drugih religijah? Če se, kako jih predstavite svojim otrokom?

9. Kako gledate kot vernik na medverske in medkulturne konflikte v svetu? Kaj po vašem mnenju lahko prispeva vaša vera k miru in kaj bi morale prispevati druge religije?
10. Se počutite varno v okolju, kjer živite? Vas je pri izražanju svoje verske pripadnosti kdaj strah? Razmišljate kdaj o sožitju v verski različnosti v okolju, kjer živite in se o tem pogovarjate tudi s svojimi otroki?
11. Kaj bi po vašem mnenju bilo potrebno otroke naučiti, da bi prihodnje generacije več prispevale za mir v svetu?

6.3 Raziskovalne hipoteze

Postavili smo si naslednje raziskovalne hipoteze:

1. Vzgoja za mir je prisotna in pomembna v vseh religijah.
2. Verska vzgoja otrok ni odvisna samo od staršev, temveč tudi od verskih učiteljev in voditeljev ter poteka znotraj vsake religije.
3. Za prizadevanje za mir na svetu smo odgovorni vsi ljudje, ne glede na versko pripadnost in položaj v družbi.
4. Vsakdo se pri izražanju svoje verske pripadnosti izraža svobodno in brez strahu.

6.4 Metodologija

6.4.1 Raziskovalne metode

Uporabljeni raziskovalni metodi sta bili kavzalno-neeksperimentalna in deskriptivna metoda pedagoškega raziskovanja. Metodološki pristop k raziskovalnim vprašanjem je tako empirično-analitični kot interpretacijski. Kot izhodiščna metoda je uporabljen polstrukturirani intervju. Ob posameznih raziskovalnih vprašanjih navajamo dodatna vprašanja, ki vodijo do lažjega razumevanja in podrobnejšega odgovora.

6.4.2 Raziskovalni vzorec

Glede na postavljena raziskovalna vprašanja smo se odločili intervjuvati po eno družino (očeta ali mater) iz vsake verske skupnosti, torej eno družino iz muslimanske skupnosti, eno družino iz judovske skupnosti in eno družino iz krščanske (rimokatoliške) skupnosti. Imena intervjuvancev so pri analizi ostala skrita. Imenovali smo jih glede na versko pripadnost (M – muslimanska družina, J – judovska družina in K – krščanska (rimokatoliška) družina).

6.4.3 Postopki zbiranja podatkov

Odgovore na raziskovalna vprašanja smo pridobivali s tehniko raziskovalnega polstrukturiranega intervjuja. Gre za tehniko, s katero najlažje pridemo do odgovorov, saj lahko zastavimo še kakšno podvprašanje oz. se z intervjuvancem pogovorimo, če vprašanje ali odgovor ne bi bila razumljena. Obenem je to tehnika, ki je najbolj človeška. Prav tako sam intervju omogoča izpraševalcem, da dobimo popoln vpogled v posameznikovo čustveno doživetje in odzivanje ob pogovoru o tematiki.

Polstrukturirani intervju sestoji iz že vnaprej določenih ključnih vprašanj, ki so odprtega tipa. Sam intervjuvar glede na sposobnosti interpretacije intervjuvanca vodi še z drugimi odprtimi vprašanji, ki so oblikovana sproti, saj le tako lahko doseže pristen pogovor o temi.

Intervju smo opravili v soglasju z intervjuvanci. Nihče v sodelovanje ni bil prisiljen. Intervju smo opravili osebno in ga zapisali ročno. Odgovore smo kasneje pretipkali, podrobneje analizirali, medsebojno primerjali in jih razvrstili glede na posamezna raziskovalna vprašanja, ki smo si jih zastavili na začetku raziskave.

6.4.4 Postopki obdelave podatkov

Generalizacija oz. posploševanje pri tej tehniki ni mogoče. Odgovori, pridobljeni pri intervjuju, kažejo posameznikovo osebno doživetje tematike miru, vzgoje in položaja njihove verske pripadnosti v družbi.

6.4.5 Rezultati in interpretacija

Glede na raziskovalna vprašanja in hipoteze, ki smo si jih zastavili pred raziskovanjem, smo na podlagi teoretičnih spoznanj in analize intervjujev, prišli do različnih ugotovitev, ki tako ali drugače potrjujejo oz. zavračajo predpostavke.

V okviru intervjujev smo si predhodno določili enajst temeljnih raziskovalnih vprašanj, ki smo jih podkrepili s podvprašanji. Rezultatov vsekakor ne moremo generalizirati, saj je vzorec vprašanih premajhen, zato smo vsako hipotezo splošno zaokrožili.

Dojemanje pojma miru in odgovornosti za mir

Človek je ustvarjen, da bi bival v miru. Vendar že od samega začetka človeštva miru ne moremo dosežati v polnosti. V sodobni družbi je veliko govora o miru in nasilju, vojni in miru ter o tem, kdo je pravzaprav kriv za stanje brez miru. Mir si ljudje razlagamo na različne načine, vendar se na koncu vse zlije v eno samo razlago. Gre za stanje, ko ni vojne, pa tudi za stanje, ko se človek lahko svobodno izraža in svobodno živi. Za ljudi, ki so grozote vojne izkusili na lastni koži, pomeni mir najprej stanje brez vojne. Intervjuvanka M razkriva: *»Prvo, kaj mi roji po glavi, je spomin na vojno v moji državi, na Kosovem. ... Mir mi pomeni največ, saj je mir prvo, kar omogoča, da lahko živiš življenje.«* Kadar pa človek nima izkušnje vojne, se pojem miru prenese na človeka kot duhovno in družbeno bitje. Intervjuvanka K pove: *»Pomislim na duševno stanje človeka. Mir mi pomeni osnovno vrednoto pri človeku za delovanje njega samega in je osnovni pogoj za normalne medsebojne odnose. Mir je tudi sožitje z drugimi in z naravo.«* V družbi, kjer je prisotnih več religij, se mir nanaša tudi na svobodo do izražanja svoje vere, svobodo nasploh in pravico do verskih obredov. Intervjuvanec J pove: *»Meni osebno in večini slovenskih judov mir pomeni svobodo do izražanja vere znotraj liberalne zahodne civilizacije.«* Vsekakor je mir stanje, ko je prisotno nasilje v takšni ali drugačni obliki. Rezultati nasilja niso samo vojne in njihovo grozovito opustošenje. Rezultati nasilja v sodobni družbi so tudi nespoštovanje sočloveka, slaba komunikacija in slabi odnosi v družinah ter družbi.

Vsak posameznik, ne glede na versko pripadnost, ima odgovornost in nalogo, da se zavzema za mir, in sicer najprej kot posameznik in nato kot član družine ter nadalje skupnosti in družbe, v kateri živi. Prelaganje odgovornosti za mir na druge je človeka pripeljalo do stanja brez miru. Pri tem pa je pomembno poudariti, da ljudje, ki so izkusili takšno ali drugačno nasilje, odgovornost za mir dojemajo drugače. Intervjuvanka M, ki je prišla v Slovenijo iz vojnega območja, se tukaj ustalila in poročila, odgovarja: *»Za mir je odgovorna država sama in njeni voditelji.«* Odsotnost miru je tudi, kadar se človek kot religiozno bitje v svoji veri ne more udeleževati iz takšnih ali drugačnih političnih razlogov. Intervjuvanec J odgovarja: *»Za mir je odgovorna politična oblast.«*

Verska vzgoja in vzgoja za mir

Verska vzgoja otrok v religijah je zelo različna. V Sloveniji prevladuje krščanstvo, zato je verska vzgoja najbolj urejena ravno v tej religiji. Čeprav bi starši želeli še večjo podporo verskih učiteljev, intervjuvanka K pove: *»Otroci imajo verouk vsak teden po eno uro. Po mojem mnenju je to premalo. Starši moramo intenzivno sodelovati in otroke peljati v cerkev in se o veri pogovarjati. So pa verski učitelji podpora (predvsem strokovna) od zunaj.«* Velikokrat smo že slišali in je bilo zapisano, da so prvi otrokovi učitelji in vzgojitelji ravno starši. Tako je tudi pri verski vzgoji, težje pa je, ko pri verskih skupnostih verska vzgoja iz takšnih ali drugačnih razlogov ni urejena. Takrat morajo starši še intenzivneje sodelovati. Težava je, da so velikokrat starši premalo »poučeni« in veliko stvari otrokom ne znajo odgovoriti. Pri tem se opirajo na razpoložljive vire, ki pa jih zaradi pomanjkanja znanja težko razlagajo. Intervjuvanec J pove: *»Otroci nimajo možnosti verskega pouka, ker v Ljubljani nimamo domačega rabina. Ta prihaja občasno iz tujine. Tudi za versko vzgojo se država, na žalost, sploh ne zanima, da bi skupnostim pri tem pomagala.«* Pove še: *»Na žalost verskih učiteljev za naše otroke nimamo, zato moramo sami, kolikor pač znamo, učiti otroke o veri.«* Intervjuvanka M pove: *»Otroci imajo od prvega razreda, to pomeni, ko znajo brati in pisati, pravico obiskovati predavanja in se učiti o veri. Predavanja občasno organizira naša skupnost.«* Vsaka religija se pri vzgoji otrok opira na svoje svete knjige. Vsi intervjuvanci povejo, da potrebujejo pomoč predstavnikov religije, saj sami niso dovolj poučeni, otroci pa veliko sprašujejo. Starši dajejo velik pomen obredom in obiskovanju le-teh. Intervjuvanka K o obiskovanju obredov pove, da jih obiskujejo *»vsako nedeljo, občasno tudi med tednom.*

To nas povezuje.« Prav tako intervjuvanka M pove, da obrede opravlja redno doma, otroci pa so tiho in opazujejo: »*V muslimanski veri obrede ženske opravljamo doma in to petkrat na dan. Vsak obred traja približno 10 do 15 minut.*«

Vzgoja za mir neguje predvsem značajske lastnosti človeka, človek pa s tem deluje v svetu. Mir je prisoten v vsaki religiji in je temelj, na katerem bi morala graditi vsaka vzgoja, še posebej verska. Opažamo, da je prisotne premalo vzgoje za mir v religijah, saj se zaradi manjšine in neurejenih razmer verniki nekaterih religij počutijo ogrožene. Intervjuvanec J je na vprašanje o pomembnosti besede mir in vzgoje za mir v njihovi religiji odgovoril: »*Ne, druge stvari so neprimerno pomembnejše kot poudarek na miru.*« Kot je bilo že povedano, prihaja do razhajanj med religijami. Intervjuvanka K pove: »*Velikokrat se besedo mir uporablja. Je ena najpomembnejših stvari, saj je Jezus prišel, da prinese mir med ljudi.*«

Pogovor o religijah in sožitje v verski različnosti

V svetu prihaja do medverskih in medkulturnih konfliktov. To zadeva vsa verstva sveta, začne pa se pri posameznikih, vernikih. Konflikt je nasprotje miru. Vsaka religija in vsak posamezni vernik lahko prispeva k odpravi konfliktov ter vzpostavitvi miru. Intervjuvanka K pove: »*Verski konflikti mi niso jasni, jih ne razumem. Vsaka religija uči o dobrih stvareh – teh bi se morali držati in konfliktov ne bi bilo.*« Starši, učitelji in vzgojitelji imajo odgovornost, da otroke spodbujajo k miru. Z otroki se je treba pogovarjati in jih voditi. »*Naša vera je miroljubna vera. Če bi jo ljudje poznali, konfliktov ne bi bilo,*« nam je odgovorila intervjuvanka M. Intervjuvanec J odgovarja: »*O judovstvu se pogovarjamo vsakodnevno. O drugih verstvih le občasno.*« Če v družini in pri vzgoji ni pogovora o drugih religijah, otrok drugih religij ne more prepoznati kot miroljubnih, to pa se kasneje odraža pri odraslem človeku.

Občutek varnosti je pogoj za mirno življenje. V okolju, kjer posameznik živi, mora imeti občutek varnosti kot človek in kot vernik. V okolju, kjer je posamezna religija v manjšini, je tega občutka varnosti premalo. Intervjuvanec J pove: »*Ne počutimo se varno, strah nas je po vsej Evropi, vendar ne zaradi drugih ver v Sloveniji, temveč zaradi prihajajočega islamskega terorizma.*« Intervjuvanka K nam odgovori: »*Zaenkrat se počutim varno, me*

pa skrbi islamski terorizem.« Intervjuvanka M se počuti varno: *»Da, zelo varno se počutim. Včasih imam občutek, da se kdo v moji bližini ne počuti varno, ker sem muslimanka, vendar nismo vsi muslimani teroristi. Pravi musliman ni terorist.*« Tukaj lahko vidimo, in seveda tudi iz vsega, kar smo o verstvih povedali, da je ključen problem preskopo poznavanje posameznih verstev, in sicer ne samo drugih, temveč tudi svoje vere.

Intervjuvanec J na vprašanje, kaj je otroke treba naučiti, da bi v prihodnje prispevali k miru, odgovarja: *»To, da imata krščanstvo in islam svoje korenine v naši judovski veri, vendar to zanemarjata in se jima ne zdi pomembno.*« Oprelitev verski pripadnosti prinaša pogoj, da se o svoji veri dobro poučiš, da o njej lahko v svetu govoriš in učiš v pravi luči. Obenem prinaša dolžnost spoštovanja drugih verstev. Intervjuvanka K meni, da je otroke treba naučiti spoštovanja, saj bi tako prihodnje generacije prispevale več za mir v svetu. Odgovarja namreč, da je treba *»spoštovati vse ljudi na svetu*«. Zelo podobno odgovarja tudi intervjuvanka M, in sicer, da je treba *»spoštovati vsakega človeka takšnega, kakršen je*«. Spoštovanje drugega namreč prinaša mir.

SKLEP

Vsak človek je ustvarjen, da bi bival v miru, da pa bi na svetu bil mir prisoten, je potrebna odločitev za mir, pri čemer je zelo pomembna in temeljna vzgoja za mir. Vzgajamo s tem, da oblikujemo posameznikovo zavest, da dela dobro in da postane sočuten ter odgovoren na vseh področjih. Vzgajati za mir pomeni tudi vzgajati za resnico in svobodo. Odločiti se za mir ali konflikt je stvar značaja posameznika, značaj posameznika pa sooblikuje vzgoja posameznika. Vzgajati torej tudi pomeni oblikovati osebo, da se v konkretnih situacijah odloči za mir ali za konflikt (Häring 2001, 373–375).

V diplomskem delu smo opisali značilnosti treh verstev, in sicer islama, judovstva in krščanstva. Na podlagi opisanega in na podlagi intervjujev, ki smo jih opravili, lahko sklepamo, da se pripadniki tistih verstev, ki so v Sloveniji v manjšini, ne počutijo dovolj varno in mirno, posledično pa to vpliva na njihovo razmišljanje o miru in na njihovo odgovornost za vzgojo za mir.

V Sloveniji imajo znotraj verske skupnosti možnost rednega verskega pouka samo pripadniki krščanstva. Verska skupnost si verski pouk organizira sama. Verska vzgoja je pri njih urejena tako, da otroci od prvega do devetega razreda obiskujejo verouk, in sicer enkrat tedensko po eno uro. Verski učitelji, kateheti, pri tem uporabljajo kot pripomočke dostopne učbenike in Sveto pismo. Celotna verska vzgoja je usmerjena na mir. Učbeniki od prvega do devetega razreda osnovne šole otroke postopno navajajo na to, da spoznavajo, kdo je Jezus Kristus, spoznavajo pa tudi Staro zavezo in Deset Božjih zapovedi, ki so osnova za doseganje miru v družbi. Spoznavajo, da je Jezus prišel na svet, da med ljudi prinese »mir«. Beseda mir je uporabljena velikokrat, saj je Jezus svoje učence pozdravljal: »Mir vam bodi!« (prim. Lk 24, 36). Otroci sodelujejo pri obredih. Del obreda je posvečen miru. Verniki si podajo roke in drug drugemu izrečejo besede: »Mir s teboj.«

Intervjuvanim staršem je mir pomemben, zato besedo mir uporabljajo pri vzgoji. V svojem okolju se počutijo varno, vendar jih je strah terorizma, ki je vedno bolj prisoten v

svetu. Menijo, da bi vsak posameznik moral spoštovati druge ljudi, saj bi s tem prispeval k miru v svetu.

Kadar govorimo o miru, ne moremo mimo t. i. terorizma, ki je v sedanjem svetu vedno bolj pereč problem. Družba povezuje terorizem z muslimani, pripadniki islamske vere, vendar je treba poudariti, da je ta tematika izjemo delikatna, zato jo je treba obravnavati s posebno pozornostjo. Ni vsak musliman terorist, zato ne smemo posploševati, da so muslimani teroristi. Muslimanska vera je po svojem bistvu miroljubna vera in pravoverni muslimani niso teroristi, temveč so usmerjeni k miru in si zanj tudi prizadevajo.

Na podlagi teoretičnih spoznaj in na podlagi raziskave lahko potrdimo, da islamska vera svojih vernikov ne spodbuja k terorizmu in nasilju. Na žalost pa je bila islamska vera velikokrat zlorabljena za takšne ali drugačne namene tistih, ki iz lastnih koristi delujejo za nasilje, v svet vnašajo konflikte, vojne, nemir ipd. Temelj muslimanske vzgoje je v družini. Mati vzgaja svoje otroke z vzgledom, kasneje pa otroci obiskujejo predavanja, ki jih učijo o njihovi veri. Učbenikov za ta namen nimajo. Kar je na voljo, je zaenkrat napisano v arabščini. Že od ranega otroštva se starši z otroki pogovarjajo o svoji veri in jih navajajo na versko življenje. Muslimani v Sloveniji se počutijo varno. Želijo živeti in tudi živijo, kot sami pravijo, v miroljubnem sožitju. Beseda mir in pogovor o miru sta prisotna pri vzgoji otrok. Slednje se jim zdi pomembno, saj sami pravijo, da jih njihova vera vzgaja za mir. Ženske in otroci obrede izvajajo doma. Doma se posvečajo molitvi in so povezani z Bogom skozi ves dan. Svoje otroke vzgajajo, da bi bili pošteni in da bi spoštovali vse ljudi, saj menijo, da s tem prispevajo največ za mir prihodnjega časa.

Člani judovske skupnosti v Ljubljani se počutijo ogrožene, saj menijo, da nimajo dovolj svobode pri izražanju svoje vere. Za mir v svetu je po njihovem mnenju odgovorna politična oblast. Možnosti verskega pouka nimajo, saj tudi njihova sinagoga ni odprta ves čas. Samo za praznike pride rabin iz tujine. Celotna verska vzgoja tako poteka doma, v družini. Pri tem vidijo težavo v tem, da sami niso imeli verske vzgoje od verskih učiteljev in otroke lahko učijo samo tisto, kar znajo. Pri verski vzgoji dajejo poudarek razumevanju zapovedi in prepovedi, ki jih je 613. Menijo, da so druge stvari neprimerno pomembnejše kot poudarek na miru. Učenje o miru poteka skozi zgodbe iz Pentatevha. Pripadniki judovske skupnosti se ne počutijo varno, saj jih je strah terorizma. Menijo, da bi

medverske in medkulturne konflikte reševali tako, da bi drug drugega spoštovali, saj govorimo o istem Stvarniku. Otroke bi bilo treba naučiti, da imata krščanstvo in islam korenine v judovski veri, vendar to zanemarjajo, zato so judje ogroženi.

Izsledki raziskave in predelane teorije prikazujejo dejansko stanje, ki se v današnji družbi pojavlja v Sloveniji. Večinska religija ima več možnosti poučevanja znotraj verske skupnosti kot manjšinska. Posledično je tudi verska vzgoja bolj razvita. Osnova vsake verske vzgoje je vera sama, podlaga pa so svete knjige posameznih religij.

Menimo, da bi država morala več narediti za versko vzgojo v Sloveniji. Razveseljuje nas dejstvo, da si kljub pereči temi nasilja, konfliktov, terorizma in na nasprotni strani miru starši in verski učitelji prizadevajo vzgajati svoje otroke za mir, saj se zavedajo, da je za prihodnje generacije to nujno potrebno.

POVZETEK

V diplomskem delu so opisane značilnosti krščanstva, judovstva in islama – treh monoteističnih verstev, katerih pripadniki živijo v Sloveniji. V teoretičnem delu so bile z metodo analize in sinteze preučevane omenjene vere. Opredeljena sta bila pojma mir in vzgoja. V empiričnem delu sta bila z metodo intervjuja preverjena razumevanje in odnos do pojma miru. Preverjeno je bilo, kako imajo pripadniki preučevanih ver urejeno versko vzgojo znotraj verske skupnosti in ali imajo starši pri verski vzgoji pomoč verskih učiteljev. Pri posameznikih je bilo raziskano tudi, kaj naredijo sami za doseganje miru.

Pri kristjanah je celotna verska vzgoja urejena. Usmerjena je k miru, za mir pa si tudi sami prizadevajo. Kot pripadniki verske skupnosti se počutijo varne, kar je posledica nenehnega prizadevanja za mir. Na drugi strani se judje ne počutijo varne. Menijo, da je njihova pravica do svobodnega izražanja vere okrnjena. Nimajo urejenih pogojev za versko vzgojo zunaj družine. Tudi obredov ne morejo obiskovati redno. Vse to vodi do tega, da jim poučevanje o miru in vzgoja za mir ne pomenita veliko. Menijo, da so druge stvari, kot je npr. boj za obstanek judovstva, pomembnejše. Muslimani se v Sloveniji počutijo varne. Njihova verska vzgoja je že po naravi religije usmerjena na vzgojo v družini. Vzgoja za mir je pri muslimanih izredno pomembna.

Mir je prisoten v vseh religijah, vendar je pri tistih, ki se pri izražanju svoje vere počutijo ogrožene, poudarek na verskem obstoju in ne na miru. Verska vzgoja ne poteka znotraj vsake religije. V Sloveniji imajo versko vzgojo, ob pomoči katehetov in duhovnikov, urejeno samo pripadniki krščanstva. Pri judih in muslimanih je ta večinoma omejena na družino. Pripadniki krščanstva in islama menijo, da smo za mir odgovorni vsi ljudje, pripadniki judovstva pa, da je za to v večji meri odgovorna politična oblast. Vse preučevane religije se ukvarjajo s pojmom miru in ljudi usmerjajo, da privzgojijo miroljubnost, saj je to ključ za mirno prihodnost bodočih generacij.

Ključne besede: mir, vzgoja, islam, muslimani, judje, krščanstvo, nasilje, verski učitelji, starši

ZUSAMMENFASSUNG

In der Diplomarbeit sind die Merkmale des Christentums, Judentums und Isams beschrieben – drei monotheistische Religionen, deren Angehörige in Slowenien leben. Im Theoretischen Teil sind die bereits erwähnten Religionen mit der Methode der Analyse und Synthese untersucht worden. Die Begriffe Frieden und Erziehung wurden festgelegt. Im Empirischen Teil wurde die Verständnis und die Stellungnahme zum Begriff Frieden mit der Methode Interview erforscht. Es wurde gefragt wie ist es mit der Religionserziehung der Angehörigen im Rahmen jeder erwähnten Religionsgemeinschaft und ob die Eltern bei solcher Erziehung auch die Hilfe der Religionslehrer bekommen. Bei Einzelpersonen wurde gefragt, was sie selber machen um Frieden zu schaffen.

Bei den Christen ist die Religionserziehung vollständig geregelt, orientiert zum Frieden, für den sie sich einsetzen. Als die Angehörigen einer Religionsgemeinschaft fühlen sie sich sicher, weil der Frieden immer angestrebt wird. Auf der anderen Seite fühlen sich die Menschen nicht sicher. Sie denken das ihr Recht auf eine freie Religionsausübung beeinträchtigt ist. Die Bedingungen für die Religionserziehung außerhalb der Familie sind nicht geregelt. Sie können die Riten nicht regelmäßig besuchen. Alles zusammen führt dazu, dass ihnen das Lehren über Frieden und Erziehung zum Frieden nicht viel bedeutet. Sie denken, dass andere Dinge wichtiger erscheinen wie zum Beispiel der Kampf um die Erhaltung des Judentums. Die Islamisten fühlen sich in Slowenien sicher. Schon in der Grundlage der Religion ist deren Religionserziehung zu den Familien orientiert. Die Erziehung zum Frieden ist bei den Islamisten bedeutendster.

Der Frieden ist bei allen Religionen vorhanden. Die die sich bei ihrer Religionsausübung gefährdet fühlen, geben mehr Wert auf die Religionserhaltung und weniger auf den Frieden. Religionserziehung ist nicht bei allen Religionen vorhanden. In Slowenien haben nur die Christen die Religionserziehung ermöglicht durch Katecheten und Priester. Bei den Juden und Islamisten ist solche Erziehung nur auf die Familie beschränkt. Die Angehörigen des Christentums und Islams denken, dass für den Frieden alle Menschen verantwortlich sind. Die Juden sind der Meinung, dass dafür im Großteil die Politik

verantwortlich ist. Alle erwähnten Religionen befassen sich mit dem Begriff Frieden und leiten die Menschen an, damit sie Friedfertigkeit anerziehen. Das ist nämlich der Schlüssel zur einen friedlichen Zukunft kommenden Generationen.

Schlüsselwörter: Frieden, Erziehung, Islam, Islamisten, Juden, Christentum, Gewalt, Religionslehrer, Eltern

REFERENCE

Andresen, Gisela in Dieter Andresen. 2002. *Knjiga knjig: Sveto pismo: zgodovina in sedanost*. Ljubljana: Družina.

Bowker, John. 1999. *Enciklopedija verstev sveta*. Ljubljana: Slovenska knjiga.

Cerkveni dokument, nova serija 18. 2011. *Benedikt XVI., Poslanica ob svetovnem dnevu miru 1. 1. 2012: Vzgoja mladih za pravičnost in mir*. Ljubljana: Založba Družina, d. o. o.

France M. Dolinar. 1991. *2000 let krščanstva*. Ljubljana: Založba Mihelač.

France, Richard. 2009. Krščanstvo. Jezus. V: Christopher Partridge (ur.). *Verstva sveta*. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Häring, Bernhard. 2001. *Svobodni v Kristusu*. Celje: Mohorjeva družba.

Harley, David. 2009. Judovstvo. Družina in družba. V: Christopher Partridge (ur.). *Verstva sveta*. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Holzer, Josef. 1995. *Zgodovina cerkve v stotih slikah*. Ljubljana: Družina.

Islamska skupnost. B. 1. »*Deklaracija o miroljubnem sobivanju in spoštovanju*«. [Http://www.islamska-skupnost.si/novice/2015/01/deklaracija-o-miroljubnem-sobivanju-in-spostovanju/](http://www.islamska-skupnost.si/novice/2015/01/deklaracija-o-miroljubnem-sobivanju-in-spostovanju/) (pridobljeno 19. 8. 2016).

Jelinčič Boeta, Klemen. 2009. *Judje na Slovenskem*. Celovec: Mohorjeva založba.

Judje. [Https://sl.wikipedia.org/wiki/Judje](https://sl.wikipedia.org/wiki/Judje) (pridobljeno 19. 8. 2016).

Katoliška cerkev. B. 1. »Izšla je papeževa poslanica za svetovni dan miru 2016«. [Http://katoliska-cerkev.si/izsla-je-papezeva-poslanica-za-svetovni-dan-miru-2016](http://katoliska-cerkev.si/izsla-je-papezeva-poslanica-za-svetovni-dan-miru-2016) (pridobljeno 19. 8. 2016).

Koran. 2005. Prevedel Erik Majaron. Tržič: Učila International, založba, d. o. o.

Krščanske cerkve. [Https://sl.wikipedia.org/wiki/Reformacija#/media/File:Krscanse_cerkve.jpg](https://sl.wikipedia.org/wiki/Reformacija#/media/File:Krscanse_cerkve.jpg) (pridobljeno 19. 8. 2016).

Marshall, Howard. 2009. *Krščanstvo. Verovanja*. V: Christopher Partridge (ur.). *Verstva sveta*. Ljubljana: Mladinska knjiga.

McGrath, Alister. 2009. *Krščanstvo. Zgodovinski pregled*. V: Christopher Partridge (ur.). *Verstva sveta*. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Mir, družbeno stanje. [Https://sl.wikipedia.org/wiki/Mir_\(družbeno_stanje\)](https://sl.wikipedia.org/wiki/Mir_(družbeno_stanje)) (pridobljeno 19. 8. 2016).

Mujezin. [Https://sl.wikipedia.org/wiki/Mujezin](https://sl.wikipedia.org/wiki/Mujezin) (pridobljeno 19. 8. 2016).

Nasr, Seyyed Hossein. 2007. *Islam: religija, zgodovina in civilizacija*. Maribor: Litera.

Novak, Bogdan. 1998. Vzgoja za prožno osebnost. Vpliv dela odraslih na vzgojo otrok. *Andrigoška spoznanja* 4/1–2: 51–58.

Ocvirk, Drago K. (2006b). *Rabinsko judovstvo. Osnove*. Ljubljana: Skriptarna Teološke fakultete.

Ocvirk, Drago K. 2006a. *Islam. Zgodovinske, fenomeloške in religiološke teme*. Ljubljana: Skriptarna Teološke fakultete.

Prijatelj, Erika. 2010. Pedagogika M. Montessori in predšolska verska vzgoja. *Bogoslovni vestnik* 70/4: 565–575.

Radio Vaticana. B. 1. »Svetovni dan miru – Premagaj brezbržnost in osvoji mir«. [Http://sl.radiovaticana.va/news/2015/08/11/49_svetovni_dan_miru_premagaj_brezbržnosti_in_osvoji_mir/1164391](http://sl.radiovaticana.va/news/2015/08/11/49_svetovni_dan_miru_premagaj_brezbržnosti_in_osvoji_mir/1164391) (pridobljeno 19. 8. 2016).

Rabin. [Https://sl.wikipedia.org/wiki/Rabin](https://sl.wikipedia.org/wiki/Rabin) (pridobljeno 19. 8. 2016).

Slovar slovenskega knjižnega jezika. 2008. (Priročni ponatis v petnajstih knjigah). Urednik ponatisa Aleš Pogačnik. Ljubljana: DZS.

Sveto pismo Stare in Nove zaveze. 2000. Slovenski standardni prevod. Ljubljana: Svetopisemska družba Slovenije.

Šobajič, Vojmir. 1982. *Judje in Izrael*. Ljubljana: Založba Mladinska knjiga.

Šterbenc, Primož. 2005. *Šiiti: geneza, doktrina in zgodovina odnosov s Suniti*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede, Littera Picta.

Terčič, Mateja. 2006. *Vzgoja za smisel življenja*. Diplomsko delo. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Tokarev, Sergej Aleksandrovič. 1974. *Vera v zgodovini narodov sveta*. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Toporišič, Jože, France Jakopin, Janko Moder, Janez Dular, Stane Suhadolnik, Janez Menart idr. 2003. *Slovenski pravopis – pravila* (elektronska izdaja v 1.0). Ljubljana: Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU.

PRILOGE

Priloga 1: Intervju z muslimansko družino – M

Družina šteje pet članov (oče, mati in trije otroci)

Odgovarja: mati

1. Na kaj najprej pomislite, ko slišite besedo mir? Kaj vam pomeni mir?

Najprej pomislim na vojno na Kosovem, od koder prihajam. Pomislim na ljudi po vsem svetu, ki nimajo miru. Pomislim na svoje otroke in na to, da sem vesela, da živimo v Sloveniji, kjer je mir.

2. Kdo je po vašem mnenju odgovoren za mir (v svetu, družbi ipd.)?

V prvi vrsti so za mir odgovorni politiki in država. Oni delajo največ nemira. Vsi smo pa odgovorni, da se trudimo za mir v družini in družbi.

3. Kako pogosto obiskujete verske obrede? Ali vaši otroci skupaj z vami obiskujejo obrede?

V muslimanski veri ženske in majhni otroci obrede opravljamo doma, in to petkrat na dan. Vsak obred traja približno 10 do 15 minut.

4. Ali vaši otroci obiskujejo verski pouk? Kako je z versko vzgojo v vaši religiji oz. verski skupnosti? Koliko po vašem mnenju vi prispevate k verski vzgoji vaših otrok in koliko verski učitelji?

Verska vzgoja je pri nas odvisna od matere. Ko pa otroci znajo brati in pisati, obiskujejo tudi predavanja, vendar v Sloveniji to ni pogosto. Verskih učiteljev nimamo. Celotna verska vzgoja otrok je odvisna od družine, največ od matere.

5. Čemu daste poudarek pri verski vzgoji vaših otrok?

Poudarek damo na obrede, ker ima vsak musliman dolžnost to opraviti.

6. Menite, da je učenje o miru prisotno pri verski vzgoji vaših otrok? Se vam zdi potrebno, da se otroci učijo o miru?

Da, pomembno je. Naša vera nas poučuje o miru in čistoči. Na žalost ljudje, ko slišijo za muslimane, najprej pomislijo na terorizem. Vendar pravi muslimani, ki smo globoko verni, terorizem zelo obsojamo in se trudimo za mir.

7. Ali je v vaši religiji beseda mir velikokrat uporabljena? Se vam zdi to pomembno ali menite, da so druge stvari v religiji in verski vzgoji pomembnejše?

Naša vera nas uči, naj se trudimo za mir. Besedo mir uporabljamo velikokrat.

8. Se z otroki veliko pogovarjate o vaši veri? Se pogovarjate tudi o drugih religijah? Če se, kako jih predstavite svojim otrokom?

Že od malega otrokom beremo in jih učimo o naši veri, naj jo imajo radi. Mojim otrokom je to včasih problematično, saj so pol dneva v šoli z drugo kulturo, ki našo velikokrat obsoja. O drugih verah se pogovarjamo, vendar je poudarek na naši veri.

9. Kako gledate kot vernik na medverske in medkulturne konflikte v svetu? Kaj po vašem mnenju lahko prispeva vaša vera k miru in kaj bi morale prispevati druge religije?

Tisti, ki so resnično predani bogu, prispevajo v svet mir. Konflikti nastanejo, ko nekdo vero izrablja in na račun vere povzroča gorje.

10. Se počutite varno v okolju, kjer živite? Vas je pri izražanju svoje verske pripadnosti kdaj strah? Razmišljate kdaj o sožitju v verski različnosti v okolju, kjer živite, in se o tem pogovarjate tudi s svojimi otroki?

Zelo varno se počutim. Ljudje našo družino lepo sprejemajo, kar me zelo veseli, saj ni vsepovsod tako. Mi živimo v okolju, kjer so druge vere. Ljudje že na videz vejo, da sem muslimanka in ni me strah. Z otroki se zato o tem veliko pogovarjamo. Živimo v sožitju, zato o tem ne razmišljam veliko.

11. Česa bi po vašem mnenju bilo treba otroke naučiti, da bi prihodnje generacije lahko več prispevale za mir v svetu?

Otroke bi bilo treba učiti o poštenosti in spoštovanju vseh ljudi.

Priloga 2: Intervju s krščansko (rimokatoliško) družino – K

Družina šteje štiri člane (oče, mati in dva otroka)

Odgovarja: mati

1. Na kaj najprej pomislite, ko slišite besedo mir? Kaj vam pomeni mir?

Najprej pomislim na mir v svetu, ki si ga želimo. Da ne bi bilo vojn in da ljudje ne bi zaradi vojn umirali. Potem pomislim na notranji mir, do katerega stežka pridemo – le če se dovolj trudimo in smo duhovno podkrepljeni.

2. Kdo je po vašem mnenju odgovoren za mir (v svetu, družbi ipd.)?

Najprej vsak posameznik, vsak človek lahko nekaj naredi za mir. Če bi se tega držali vsi ljudje na svetu, bi na svetu bil mir venomer prisoten. Odgovorni pa so tudi državni voditelji.

3. Kako pogosto obiskujete verske obrede? Ali vaši otroci skupaj z vami obiskujejo obrede?

Vsako nedeljo. Otroka venomer gresta zraven, razen če kateri zboli, potem je mož ali jaz doma z njim, druga dva pa gresta k maši.

4. Ali vaši otroci obiskujejo verski pouk? Kako je z versko vzgojo v vaši religiji oz. verski skupnosti? Koliko po vašem mnenju vi prispevate k verski vzgoji vaših otrok in koliko verski učitelji?

Da, otroka obiskujeta verouk, vsak teden po eno šolsko uro. Mislim, da je verska vzgoja pri nas dobro organizirana. Mislim pa, da če otroci nimajo že prej verske vzgoje doma od staršev, jih katehet ne more nagovoriti. K verski vzgoji svojih otrok prispevam veliko. Skupaj molimo, gremo k maši, se pogovarjamo. Katehet jim razloži tisto, česar sama mogoče ne znam. Katehet dodaja k moji verski vzgoji. Nekako sodelujeva.

5. Čemu daste poudarek pri verski vzgoji vaših otrok?

Poudarek dam molitvi.

6. Menite, da je učenje o miru prisotno pri verski vzgoji vaših otrok? Se vam zdi potrebno, da se otroci učijo o miru?

Otroci se morajo učiti o miru. Jezus nas uči ljubiti vse ljudi. Učenje o miru je med prvim, kar je potrebno pri verski in vsaki vzgoji.

7. Ali je v vaši religiji beseda mir velikokrat uporabljena? Se vam zdi to pomembno ali menite, da so druge stvari v religiji in verski vzgoji pomembnejše?

Beseda mir se velikokrat uporablja. Zdi se mi, da je to zelo pomembno. Še posebej mir v sebi, da lahko potem deliš mir naprej.

8. Se z otroki veliko pogovarjate o vaši veri? Se pogovarjate tudi o drugih religijah? Če se, kako jih predstavite svojim otrokom?

O naši veri se vedno pogovarjamo, saj vsak dan molimo. O drugih religijah se pogovarjamo, ko kaj vprašata, še posebej o judovstvu in islamu, saj imamo skupne korenine.

9. Kako gledate kot vernik na medverske in medkulturne konflikte v svetu? Kaj po vašem mnenju lahko prispeva vaša vera k miru in kaj bi morale prispevati druge religije?

Verski konflikti mi niso jasni. Ne razumem, zakaj prihaja do njih, saj je to v nasprotju z vsako vero. Vsaka religija uči o miru in dobrih stvareh, vendar se ljudje tega ne držijo. Religije bi morale prispevati to, da vernike še bolj spodbujajo, naj se trudijo za mir.

10. Se počutite varno v okolju, kjer živite? Vas je pri izražanju svoje verske pripadnosti kdaj strah? Razmišljate kdaj o sožitju v verski različnosti v okolju, kjer živite, in se o tem pogovarjate tudi s svojimi otroki?

Zaenkrat se počutim varno, me pa skrbi terorizem, saj skoraj vsak dan slišimo o kakšnem napadu. Nikoli me ni strah pri izražanju verske pripadnosti. Ponosna sem, da sem kristjanka. V našem domačem okolju verske različnosti ni. Nekoč me je sin vprašal, ko sva šla po mestu, zakaj ima gospa okrog glave ovito ruto. O tem sva se pogovorila, je pa že prej slišal za muslimane in celotna zadeva mu sploh ni bila sporna. Z otroki se moramo pogovarjati o drugih verah. Jezus je bil judovske vere in pomembno je, da otroci to vejo in da poznajo ter znajo o naši veri čim več, pa tudi o drugih verah.

11. Česa bi po vašem mnenju bilo treba otroke naučiti, da bi prihodnje generacije lahko več prispevale za mir v svetu?

Spoštovati vse ljudi na svetu, ne glede na to, kakšne vere ali narodnosti so, in ne glede na to, ali so bogati ali revni. Če ti želijo slabo, jim slabega ne vrni.

Priloga 3: Intervju z judovsko družino – J

Družina šteje štiri člane (oče, mati, dva otroka)

Odgovarja: oče

1. Na kaj najprej pomislite, ko slišite besedo mir? Kaj vam pomeni mir?

Meni osebno in večini slovenskih judov mir pomeni svobodo izražanja svoje vere znotraj liberalne zahodne civilizacije. Najprej pomislim na okrnjene pravice, ki jih imam kot jud v tej družbi.

2. Kdo je po vašem mnenju odgovoren za mir (v svetu, družbi ipd.)?

Politična oblast je odgovorna. Najprej v družni in nato v svetu. Če bi politiki delali za mir, bi svet bil drugačen.

3. Kako pogosto obiskujete verske obrede? Ali vaši otroci skupaj z vami obiskujejo obrede?

Obrede obiskujemo samo za večje praznike, saj sinagoga v Ljubljani ni odprta.

4. Ali vaši otroci obiskujejo verski pouk? Kako je z versko vzgojo v vaši religiji oz. verski skupnosti? Koliko po vašem mnenju vi prispevate k verski vzgoji vaših otrok in koliko verski učitelji?

Otroci nimajo možnosti za verski pouk, saj nimamo domačega rabina. Ta občasno prihaja iz tujine. Vse moramo storiti sami. Otroke vzgajamo sami, opiramo se na pet Mojzesovih knjig.

5. Čemu daste poudarek pri verski vzgoji vaših otrok?

Poudarek je na razumevanju zapovedi in prepovedi, ki jih je 613.

6. Menite, da je učenje o miru prisotno pri verski vzgoji vaših otrok? Se vam zdi potrebno, da se otroci učijo o miru?

Prisotno je skozi zgodbe iz petih Mojzesovih knjig. Potrebno je, da se o judovstvu čim več naučijo.

7. Ali je v vaši religiji beseda mir velikokrat uporabljena? Se vam zdi to pomembno ali menite, da so druge stvari v religiji in verski vzgoji pomembnejše?

Ne, druge stvari so neprimerno pomembnejše kot poudarek na miru.

8. Se z otroki veliko pogovarjate o vaši veri? Se pogovarjate tudi o drugih religijah? Če se, kako jih predstavite svojim otrokom?

Seveda se pogovarjamo o naši veri. O drugih religijah se pogovarjamo ob praznikih teh religij, saj otroci sprašujejo. Povem jim, kaj pomeni ta njihov praznik.

9. Kako gledate kot vernik na medverske in medkulturne konflikte v svetu? Kaj po vašem mnenju lahko prispeva vaša vera k miru in kaj bi morale prispevati druge religije?

Vere premalo spoštujejo druge vere. Vsaka vera naj spoštuje druge, saj govorimo o istem Stvarniku. Napačne razlage ali zlorabe so nedopustne.

10. Se počutite varno v okolju, kjer živite? Vas je pri izražanju svoje verske pripadnosti kdaj strah? Razmišljate kdaj o sožitju v verski različnosti v okolju, kjer živite in se o tem pogovarjate tudi s svojimi otroki?

Ne počutim se varno zaradi islamskega terorizma. Kot pripadnika judovske vere me je strah, saj je po svetu vedno manj judov. Tudi v Sloveniji je tako. Vsi poznamo zgodovino. Ljudje nas kot jude ne spoštujejo. Z otroki se pogovarjamo, ko kaj sprašujejo.

11. Kaj bi po vašem mnenju bilo treba otroke naučiti, da bi prihodnje generacije lahko več prispevale za mir v svetu?

Vse otroke bi bilo treba naučiti, da imata krščanstvo in islam svoje korenine v naši, judovski veri, vendar to zanemarjata in se jim ne zdi pomembno. Naučiti bi jih bilo treba spoštovanja.